

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

42. årgang

Nr. 3 - august 2009

ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

Arrangementer efterår/vinter 2009 – 2010

Alle medlemsmøderne (onsdagsmøderne) starter kl. 1930. Bemærk dog, at julearrangementet fredag den 4. december 2009 starter kl. 1800. Medmindre andet annonceres afholdes møderne på Orlogsmuseet, Overgaden oven Vandet 58, Christianshavn.

Der vil undtagelsesvis kunne forekomme flytning eller ændring af mødernes emner, men ikke af mødernes dato og tidspunkt.

I denne sæson er der foreløbigt planlagt følgende foredrag og arrangementer:

Onsdag den 2. september 2009 kl. 1930. Historien om det hollandske handelsskib BATAVIA`S ulykkelige og dramatiske rejse til Ostindien i 1628 v/ Peter Maack m.fl.

Onsdag den 7. oktober 2009 kl. 1930. ”Noget om ubåde” i anledning af 100 året for anskaffelse af den første ubåd til den danske flåde skal vi høre om ubådernes danske historie og se nærmere på nyindretningen af museets ubådsudstilling v/ Poul Beck m.fl.

Onsdag den 4. november 2009 kl. 1930. ”Noget om funktionsmodeller”. Vi skal se og høre om opfriskningen af Orlogsmuseets samlinger og i den forbindelse om den nyeste funktionsmodel, - nemlig et udsnit af et kanondæk fra 1808 i skala 1:10 udført af modelbyggerlauget v/byggeholdet.

Fredag den 4. december 2009 kl. 1800. Julearrangement. (Bemærk tidspunktet). Arrangementet omfatter spisning/buffet samt det traditionelle andespil med store og små gevinster. Prisen er 125,00 kr. pr. deltager, og dette inkluderer entrè, julebuffet og 1 spilleplade.
Husk at medbringe en lille gave til ca. 35 kr.. Husk tilmelding senest lørdag den 28. november 2009 til Poul Beck, tlf. 43 90 33 29 eller til Peter Maack, tlf. 39 65 54 83.

Onsdag den 6. januar 2010 kl. 1930. ”Noget om skibsmodeller”. Fremvisning af egne modeller og hvordan det går med modellen af orlogsskibet DANNEBROGE

Fortsættes på inderside af omslag bagerst

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

42. årgang

Nr. 3 - august 2009

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

Udgivet af:

Selskabet
ORLOGSMUSEETS VENNER /
MARINEHISTORISK SELSKAB
Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til sekretæren Pia
Kvistgaarden: e-mail
kvistgaarden@familie.tele.dk eller
tlf. 4581-6689

ORLOGSMUSEETS
MODELBYGGERLAUG
Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til formanden Poul
Beck: e-mail:
ombf.formand@sol.dk eller
tlf. 4390-3329

Redaktion: Niels M. Probst (ansv.h.)
Vallerød Banevej 50
2960 Rungsted Kyst
Tlf. 4586-6983
e-mail: *nielsprobst@hotmail.com*

Layout: Tom Wismann
e-mail: *twismann@mail.dk*

Tidsskriftet udkommer fire gange
årligt.

Artikler og anmeldelser, der ønskes
optaget i tidsskriftet, sendes til
redaktionsadressen. Sidste frist
for indlevering af stof er den 10.
i månederne januar, april, juli og
oktober.

**Eftertryk er kun tilladt med tydelig
kildeangivelse.**

Tryk:
Glumsø Bogtrykkeri A/S
Tlf.: 5764-6085, ISO 14001,
Svanemærkelicens 541-445

INDHOLD

Artikler:

Den danske Flådes første søhelt. 3
Søren Norby (14??-1530)
Søren Nørby

Indkaldt til Søværnet 1942-43 23
Chr. Schmidt Hansen

MTB TRANENS forlis 30
A.C. Stuckmann

Bog anmeldelser

Admirals 35
Michael H. Clemmensen

Sophus Waldemar Rasmussen 38
Holmens matros og reserveløjtnant
i Marinen samt meget andet
Anders Monrad

Foredrag Pearl Harbor 43

Mainens Biblioteks digitale 44
arkiv runder et skarpt hjørne
Søren Nørby

Forside: Kalkmaleri i Udbyneder kirke
af et stort dansk orlogsskib I havsnød.
Rigningen er beskadiget og i kulen ses en
kongeskikkelse der anråber Sct. Nicolaus.
Skibsgengivelsen kan meget vel være
inspireret af Engelen.

Den danske Flådes første søhelt.

Søren Norby (14??-1530)

*Af Søren Nørby, cand., mag.
Marinens Bibliotek.*

Den 10. august 2010 fejrer Søværnet sit 500 års jubilæum. I anledning af jubilæet er det på sin plads at kigge på den tid, som Flåden kom til verden i, og her er det naturligt at tage udgangspunkt i flådens første søhelt, Søren Norby.

Denne første søhelt er desværre også en af de mindst kendte af slagsen. Søren Norby – eller Severin Norbi som han kaldte sig selv på sit segl og mønt – blev født på Nordfyn i slutningen af 1400-tallet. Det præcise årstal kendes ikke, men anslås at ligge mellem slutningen af 1460'erne og begyndelsen af 1480'erne. Han var søn af den fattige adelsmand Anders Norby fra landsbyen Uggerslev. Om hans moder vides kun, at hun var af slægten Bøistrup. Kilderne omtaler to brødre ved navn Jakob og Peder og en unavngivet søster, der blev gift med en anden dansk søkrieger, Tile Giseler (?-1532). Men som Bo Graffton, der har begået den eneste grundige biografi om Søren Norby, skriver; ”er Norby den eneste mand af betydning, som slægten nogensinde har frembragt.”

Den historiske kulisse for Søren Nor-

bys liv og virke var Kalmarunionens opbrudstid. Unionen var blevet etableret mellem Danmark, Sverige (inkl. Finland) og Norge (med Grønland og Island) i 1397 af den danske Dronning Margrethe I. I 1448 sprængte Sverige imidlertid unionen ved at vælge kong Karl VIII Knutsson til konge. Det førte i 1452 til krig mellem Danmark-Norge og Sverige, der endte med en dansk sejr, og i 1457 blev kong Christian I kronet til konge over Danmark-Norge og Sverige. Sejren betød dog ikke en ende på striden. I 1464 vendte Karl VIII Knutsson tilbage til tronen i Sverige, og de næste mange år forsøgte skiftende danske konger med magt at genskabe unionen.

Udover konflikten med Sverige var forholdet til de stærke Hansestæder med Lübeck i spidsen også et problem for Danmark. Hansestæderne ønskede at kontrollere handlen i Østersøen, og da skiftende danske konger med vekslende held forsøgte at modgå Hansestædernes dominans, var både 1400- og 1500-tallet præget af en række krige mellem Danmark og Hansestæderne.

Første gang at Søren Norby optræder i kilderne er i 1504, hvor han interessant

nok er i svensk tjeneste. Sommeren det år sendte den nyudnævnte svenske rigsforsstander Svante Nilsson Sture fem skibe til den østlige del af sit rige for at befæste sin magt over området. I en af de bevarende mandskabslister for togtet optræder navnet Søren Norby. Der er imidlertid intet odiøst i, at Norby dette år arbejdede for svenskerne. Netop sommeren 1504 var der fred mellem danskerne og svenskerne, og en fattig kriger som Norby kan derfor have taget hyre hos svenskerne – på trods af at han få år før kan have bekæmpet dem. Om Norbys deltagelse i togtet i 1504 vides dog intet andet, end at han deltog.

Næste gang Søren Norby optræder i kilderne er i 1507, hvor han var tilbage i dansk tjeneste og optræder som fører af en flåde, der med ni skibe angreb den svenske ø Åland. Den danske styrke aftvang øboerne en større løsesum mod, at danskerne ikke plyndrede øen. Efter angrebet fortsatte styrken mod borgen Kastelholm på sydspidsen af Åland, og den 20. juli lykkedes det at indtage borgen, der blev plyndret og nedbrændt, så kun murene stod tilbage. To dage efter Kastelholms erobring modtog Søren Norby en besked fra kong Hans (dansk konge 1481-1513), der beordrede den danske styrke til hurtigst muligt at returnere til København. Kong Hans havde besluttet at angribe Sverige og skulle

hertil bruge alle disponible styrker. Søren Norbys skibe skulle deltage i en operation, der skulle undsætte Kalmar Slot, der var under belejring af svenske styrker. I september var en større dansk flådestyrke under ledelse af Jens Holgersen Ulfstand (?-1523) på plads ud for Kalmar. Søren Norby var chef for en af flådens eskadrer, og takket være denne styrke og de forsyninger, som de medbragte, lykkedes det Kalmar slot at holde ud mod svenskerne.

Året efter møder vi Søren Norby som leder af en gruppe kaperere nær Reval i Finske bugt og igen i 1509, hvor han bl.a. opbragte tre handelsskibe, der fra Danzig var på vej mod Sverige. Søren Norbys indsats var et led i kong Hans' vigtige handelsblokade mod Sverige, men samtidig var Søren Norby og de andre danske kaperes virke en medvirkende årsag til den krig mellem Danmark og Hansestaden Lübeck, som brød ud i sommeren 1509. For at få frie hænder til kampen mod Lübeck indgik kong Hans den 17. august en fredsftale med Sverige.

Søren Norby kom til at spille en central rolle i krigen mod Lübeck. Den 18. oktober 1509 landsatte han således en større dansk styrke på kysten ikke langt fra Lübeck, og i de følgende dage plyndrede de danske styrker området, hvor det, der ikke kunne røves, blev brændt af. Det lykkedes dog hverken

at indtage Lübeck eller fæstningen ved Travemünde, inden de danske styrker måtte trække sig tilbage for ikke at blive fanget af vinterens komme.

Det følgende år, 1510, var ikke et godt år for Danmark. Landets pengekasse var tom, og det udnyttede Sverige, der opsagde fredsaftalen og med hjælp fra en lybske flådestyrke formåede at tvinge Kalmar Slot til at overgive sig. Kong Hans greb nu til at udstede såkaldte kaperbreve til bl.a. Søren Norby. Et kaperbrev gav ejeren ret til at drive sørøveri mod fjendens skibe, mod at kongen modtog en fjerdedel af kaperens bytte. Bl.a. som følge af en succesfuld kaperkrig kunne Søren Norby således kort efter låne kong Hans en anseelig sum på 100 gylden, 25 lod sølv og 3300 danske Mark til den videre krigsførelse. Som modydelse overdrog kong Hans slottet Haraldsborg ved Roskildefjorden med tilhørende len til Søren Norby.

Krigen fortsatte i 1511, og igen møder vi Søren Norby i forreste række. I maj forlod en flådestyrke på 20 skibe København under ledelse af Jens Holgersen Ulfstand og med Søren Norby som chef på flådens største skib, ENGELEN. Skibet var sammen med søsterskibet MARIA Nordens største orlogsskib og så stort, at når det sejlede nær danske eller svenske skibe blev det beskrevet som en høne blandt sine

kyllinger. At Søren Norby således blev chef for flådens flagskib viser tydeligt hans evner som søkriger, og at han var en vigtig mand for kongen.

Flådestyrkens opgave var at beskytte en hollandsk flåde på 250 handelsskibe mod angreb fra Lübeck, og det lykkedes de mange skibe at nå velbeholdent frem til havnene i Preussen og Livland. Herefter plyndrede den danske styrke den nordtyske kyst, hvorefter flåden returnerede til København. Vel ankommet til hovedstaden fik man nys om, at den lybske flåde var set ved Bornholm, og danskerne lettede straks anker og satte kurs mod den danske østersø-ø. Den 9. august mødtes de to flåder – i alt omkring 50 skibe - ved Bornholm i et slag, der varede hele dagen, før den lybske flåde ved nattens frembrud forsvandt. Fra dansk side blev slaget udlagt som en sejr, men det viste sig efterfølgende, at den lybske flåde fra Bornholm var nået frem til den østlige Østersø og her havde truffet den førnævnte hollandske handelsskibskonvoj. Den blev plyndret og et stort bytte faldt derved i lybske hænder.

Efter denne sejr forblev den lybske flåde i havn resten af året, og der var ikke flere søslag, før det den 23. april 1512 lykkedes at få en fredsaftale på plads mellem Danmark, Sverige og Lübeck.

Kong Hans var tilfreds med Søren

I slutningen af 1400-tallet og begyndelsen af 1500-tallet skete en teknologisk udvikling, der ændrede måden, som man førte krig til søs på. Hidtil var kamphandlinger her foregået ved, at skibene var tørnet sammen, hvorefter besætninger havde udkæmpet en kamp mand-til-mand om kontrollen over skibene. I slutningen af 1400-tallet blev især skibenes kanoner stadig større, og omkring år 1500 blev kanonporte introduceret i skibene. Det betød, at man måtte til at bygge egentlige krigsskibe, der ikke som tidligere også kunne fungere som handelsskibe i fredstid. Hidtil havde flåden bestået af en såkaldt ledingsflåde, hvor lensmænd, købstæder og bisper havde forpligtet sig til i krigstid at udruste et antal skibe til brug for kongens krigsførelse. Allerede i slutningen af 1300-tallet var kongen begyndt at råde over egne orlogsskibe, og i 1480'erne oprettede både England og Nederlandene egentlige permanente orlogsflåder. I Danmark blev det kong Hans, der den 10. august 1510 oprettede den danske flåde, da han udnævnte det norsk-danske rigsrådsmedlem Henrik Krummedige til "øverste kaptajn og høvedsmand for alle søkaptajner". Her ses en model (rekonstruktion) af orlogsskibet MARIA, der var i flådens tal ca. 1514 - 1523. MARIA var søsterskib til ENGELN, som Norby var chef for i 1511 og 1513 og i deres tid de største skibe i Norden. Model udført af Peter Maack og Niels Probst. (N. Probst)

Norbys indsats, og i 1512 forærede han ham Børring Kloster i Skåne. Klostret rådede over betragtelige landområder, og mod sædvane blev det givet uden at ejeren var forpligtet til at betale en årlig afgift til kongen. Alle indtægter fra klostrets drift kunne derfor tilfalde Søren Norby, der således nu var en holden mand.

Den 20. februar 1513 faldt kong Hans under en jagt af sin hest og døde. Han blev efterfulgt af sin søn, der overtog tronen som Christian II. Allerede året efter havde den nye konge for første gang brug for Søren Norbys bistand. I april 1514 indgik Christian II en ægteskabsaftale med Elisabeth af Burgund, der var datter af ærkehertug Filip af Burgund, der igen var søn af den østrigske kejser Maximilian. Burgund var på dette tidspunkt involveret i en krig mod hertugdømmet Geldern, og som støtte for den burgundiske krigsførelse sendte Kong Christian sit største orlogsskib, ENGELEN, der var under kommando af Søren Norby og havde en besætning på over 500 mand, til rådighed for ærkehertug Filip. Efter at have afleveret ENGELEN tog Søren Norby retur til Danmark, hvor kong Christian II havde en ny opgave, der krævede en dygtig sømand.

Siden 1380 havde Island været underlagt den danske konge, men de rige islandske fiskeområde var plaget

af ulovligt fiskeri fra især engelske og skotske fiskere. Derved gik kongen glip af indtægterne fra fiskeriet, og Søren Norby fik derfor til opgave at få bragt det ulovlige fiskeri til ophør. I sommeren 1514 sejlede Norby derfor til Island, hvor han patruljerede omkring øen, inden han før vinterens komme returnerede til København. Togtet var en succes, og i maj 1515 fik Søren Norby Island overdraget som len af kong Christian II. I en aftale, der løb til 1517, fik Norby alle indtægter fra Island, mod at han sørgede for at håndhæve kongens ret i de islandske farvande samt byggede to stærke blokhuse på øen.

Vi ved intet om Søren Norbys tid på Island, men i april 1516 var han igen i Danmark, da kilderne nævner ham på besøg på slottet ved Nykøbing Falster, hvor kong Christian II holdt hof.

I begyndelsen af 1517 var der igen behov for Søren Norbys evner hjemme i Danmark, og han blev derfor kaldt tilbage til København, hvor den freds-aftale, der var blevet indgået med svenskerne i 1512 var brudt sammen.

Lensherre på Gotland

Et af de vigtigste danske områder i Østersøen var øen Gotland. Beliggende ca. 100 km. fra Sveriges kyst og ca. 150 km. fra den baltiske var øen et centralt støttepunkt, der gav kontrol over det meste af den østlige Østersø. Største

by var Visby med borgen Visborg, og fra Gotland kunne al handel på Sverige, Finland, Rusland og Livland beherskes. Det var derfor vigtigt for kong Christian, at øen var under kontrol af en dygtig kriger. Her var Søren Norby det oplagte valg, og han blev derfor den 28. april 1517 udnævnt til lensherre over øen, så længe som striden med svenskerne skulle vare.

Søren Norby tog dog ikke straks til sit nye hjem. I København havde kongen rejst en hær på ca. 4000 mand, der om bord på 18-20 skibe skulle sejles til Stockholm. Her skulle de undsætte ærkebiskop Gustav Trolle, som blev belejret på sin borg Almarästaket nær Stockholm af den svenske rigsforstander Sten Sture. Gustav Trolle var en af kong Christians vigtigste forbundsfæller i Sverige, og det var derfor vigtigt, at belejringen af ham blev brudt – eller hvis det ikke var muligt, at Trolle blev ført i sikkerhed i Visby. ”

Flåden afsejlede omkring den 25. maj fra København. Undervejs mod Stockholm plyndrede danskerne grundigt den svenske kyst, og først omkring 4.-8. august var danskerne fremme ved Stockholm. Den uforholdsmæssige lange rejsetid med de mange plyndringer var blevet brugt til at øve soldaterne, men samtidig havde den givet svenskerne tid til at samle en større styrke ved Stockholm.

For at nå frem til Almarästaket skulle de danske styrker først forbi Stockholm, hvor Sten Stures styrker ventede på dem. Den 13. august 1517 mødtes de to styrker, og kampen endte med en klar sejr til Sten Stures tropper. Resterne af den danske styrke måtte flygte tilbage til de ventende danske skibe, og forsøget på at undsætte Gustav Trolle måtte opgives. Mens hovedparten af den overlevende danske styrke returnerede til København, satte Søren Norby kurs mod Visby og sit nye len. Gustav Trolle udholdt belejringen endnu nogle måneder, men måtte til slut overgive sig til Sten Sture, der tvang ham til at nedlægge sit embede.

Søren Norby benyttede resten af året til at forberede sig til de kommende kampe i 1518 og nåede bl.a. at opbygge en styrke på 600 mand til forsvar af Visby, hvis svenskerne skulle angribe.

At Søren Norby trods nederlaget ved Stockholm stadig havde kongens gunst, ses tydeligt af, at han den 18. maj 1518 fik Gotland som len for resten af sit liv. Modydelsen var, at hans tidligere len Haraldsborg og Børring Kloster blev returneret til kongen. Så længe krigen mod svenskerne varede, skulle Søren Norby ydermere ikke betale afgift til kongen, men når der igen var fred, skulle der hvert år betales 700 Rhinske Gylden samt en ukendt mængde tømmer. Derudover forpligtede Søren

Norby sig til at opretholde en styrke på 100 soldater til forsvaret af Visby.

Imidlertid havde freden lange udsigter. Kong Christian II forsøgte i det meste af 1518 forgæves at indtage Stockholm, der blev belejret af en stor dansk styrke. Den 27. juli blev den danske styrke imidlertid slået af en svensk ditto, og Christian II måtte ophæve belejringen og sejle tilbage til København med uforrettet sag. Hvor meget Søren Norby deltog i belejringen er uvist. Det ses kun af kilderne, at kongen i efteråret 1518 gav Norby ordre til at genoptage kaperkrigsførelsen mod svenske skibe i Østersøen.

1519 var en art stilhed før stormen. Egentlige krigshandlinger mellem Danmark og Sverige var der få af, og begge parter rustede sig til året efter, hvor de håbede at have samlet styrker nok til at afgøre kampen én gang for alle. I begyndelsen af året fik Søren Norby ordre til at belejre og indtage den svenske borg Borgholm på Øland, og på trods af at den danske styrke ikke var overvældende stor, lykkedes det at formå svenskerne til at overgive sig. Et efterfølgende dansk forsøg på at erobre Kalmar måtte dog opgives efter to nederlag til byens svenske styrker. Et svensk forsøg på at generobre Borgholm om efteråret 1519 blev imidlertid afværget af Søren Norbys styrker.

Indtagelsen af Stockholm

Allerede i januar 1520 rykkede en danskledet hær på over 10.000 mand igennem det centrale Sverige mod Stockholm. Ved et slag den 19. januar på den tilfrosne sø Åsundet nær Bogesund blev den svenske Rigsforstander Sten Sture dødeligt såret, og de svenske styrker besejret. Nederlaget betød, at det svenske Rigsråd den 6. marts 1520 udråbte Kong Christian II til konge også over Sverige.

Søren Norbys rolle i dette felttog er ukendt. Han nævnes ikke i kilderne, men baseret på hans tætte forhold til kongen, er det realistisk at tro, at han må have været med tæt på kongen og kampens centrum.

Trods Sten Stures død fastholdt bl.a. Stockholm og Kalmar modstanden mod kong Christian II, og først efter en længere belejring lykkedes det i løbet af sommeren Søren Norbys styrker at indtage Kalmar. Efter sejren drog Norby til Stockholm for at hjælpe kong Christian II med at erobre denne by, hvis indtagelse ville betyde enden på den svenske modstand mod den nye konge.

Belejringen blev kronet med held, da Stockholm den 7. september 1520 overgav sig til kong Christian II, der den 4. november kunne krones som konge over hele Sverige.

Søren Norbys betydning for kongens

sejr ses tydeligt af, at han ikke bare var med i følget, men bar kongens scepter under kroningsceremonien. Umiddelbart efter kroningen var Søren Norby også blandt de af kongens mænd, som blev slået til riddere.

Det Stockholmske Blodbad

I den aftale, som kong Christian II efter Sten Stures død havde indgået med det svenske Rigsråd, havde han lovet fuld amnesti til sine modstandere. Det skulle imidlertid vise sig, at kongens ord ikke var meget værd. Christian IIs kroningsfest varede i tre dage, men den 7. november blev de svenske adelige, der befandt sig på Stockholm Slot taget til fange, og af ærkebiskop Gustav Trolle anklaget for kætteri. Derpå fulgte en skueproces, der den 10. november endte med, at ca. 82 personer fra den svenske adel, gejstlighed og borgerstand, hovedsageligt støttet af Sten Stures svensk-nationale parti, blev dømt til døden og halshugget.

Søren Norby spillede en central rolle i dette, som i eftertiden er blevet kendt som det Stockholmske Blodbad. Han nævnes både som en af de personer, der stod for at arrestere de svenske adelsmænd, men samtidig fortæller kilderne også, at Norby både sørgede for, at mange af adelsfolkenes folk kom i sikkerhed om bord på hans skibe, samt at det var Søren Norbys indvendinger, der fik kong Christian II til at skåne de dømtes koner og børn.

Da lensmanden på Kalmar Slot var blandt de henrettede, blev Søren Norby udnævnt til ny lensmand over slottet. Han beholdt dog fortsat Gotland som len og rådede derfor over betragtelige områder i det, der i dag er Sverige.

Kort tid efter at Søren Norby var blevet lensmand over Kalmar, modtog han den 10. december 1520 et brev fra kong Christian II, hvori kongen gav ordre til, at Norby skulle forberede et togt til Grønland den følgende sommer. Den store ø mod nord var gået lidt i glemslen, og Christian II ønskede at få genoptaget kontakten. Da Søren Norby havde erfaring med sejlads i området fra sin tid på Island, var han velvalgt til opgaven, og han begyndte derfor straks at forbedre togtet.

Imidlertid brød der blot 10 dage senere uroligheder ud i Kalmar len. Bønderne havde opsnappet et brev fra Christian II til Søren Norby om, at han skulle indsamle / konfiskere alle bøndernes armbrøster. Målet var at fratage dem mulighederne for at lave et væbnet oprør, men det opsnappede brev fik det helt modsatte resultat. Bønderne brugte armbrøsterne til jagt og ville derfor ikke acceptere at skulle aflevere dem til kongen, og trods ihærdige forsøg fra Norbys side på at slå oprøret ned, bredte urolighederne sig i de næste måneder til det meste af Sverige.

Christian IIs fald

Kong Christian II's mål med det Stockholmske Blodbad var med ét slag at fjerne den svenske modstand mod hans magt over Sverige. Begivenheden fik dog den helt modsatte virkning. Den unge svenske adelsmand Gustav Vasa, hvis fader havde været blandt de henrettede i Stockholm, blev snart leder af oprøret mod Christian II, og oprøret bredte sig hurtigt til det meste af Sverige. I danske hænder var snart kun de befæstede kystbyer Stockholm, Nykjöbing, Stegeholm, Stegeborg og Kalmar, og kun takket være det herredømme over Østersøen, som Søren Norby var med til at opretholde, kunne fæstningerne holde ud mod den svenske belejring. Den nye situation betød, at det planlagte togt til Grønland måtte aflyses, da flåden og Norby måtte blive i Østersøen og forsvare de danske interesser her.

Trods indædte og hårdhændede forsøg på fra dansk side at slå oprøret ned, måtte Søren Norby snart se hele sit len i oprør og sig selv indesluttet på Kalmar Slot. Det lykkedes dog i løbet af de næste måneder Søren Norby at få forhandlet en fredsaftale igennem med de lokale oprørske bønder, men det skulle vise sig at være en stakket frist.

I løbet af 1521 begyndte svenske kaperere at operere mod de danske skibe, der sejlede proviant og andre fornødenheder til især Stockholm.

Situationen blev hurtig uholdbar, og det tilfaldt Søren Norbys skibe at stoppe det svenske kaperi samt at sørge for forsyningerne til de belejrede danskere. I juni afsejlede han således med en eskadre på 16 skibe for at komme de belejrede fæstninger ved Nyköbing og Stegeborg til undsætning. Ved Nyköbing gik de danske styrker i land og slog de belejrende svenske styrker i et slag, hvor også det meste af Nyköbing blev plyndret og nedbrændt. Næste stop var Stegeborg, hvor det igen lykkedes de danske skibe at sejle ind til fæstningen, og overdrage de forsvarende styrker nogle meget tiltrængte forsyninger. Efterfølgende forsøgte Søren Norby at landsætte sine soldater på en nærliggende strand. Herfra ville han angribe de svenske styrker, men svenskerne angreb inden de danske styrker var på plads, og de måtte hurtigt trække sig tilbage til de danske skibe.

Efter dette nederlag opgav Norby forsøget på at hæve belejringen af Stegeborg og satte i stedet kurs mod Stegeholm. Det lykkedes at tilføre fæstningen nye forsyninger, hvorefter Søren Norby returnerede til Kalmar, hvor dårlige nyheder ventede.

Belejringen af Kalmar betød, at Søren Norby ikke fik nogen skatteindtægter fra sit len. Krigen krævede dog forsyninger af krudt, kugler, tøj til soldater og meget andet, og med pengekasen tom havde han været nødt

til at købe på kredit hos købmændene i Danzig. Tilbage i Kalmar fik Norby imidlertid besked om, at skibet med de dyre og nødvendige forsyninger var blevet opbragt af svenske kapere, og lasten, der havde en værdi af 5000 gylden, var således ikke kun gået tabt – den var også kommet de svenske modstandere til glæde.

I sit sold havde Søren Norby også en del svenskere, men i sommeren 1521 valgte en stor del af dem at stikke af for at slutte sig til den stadig voksende svenske modstandsbevægelse. At dette absolut ikke faldt i Søren Norbys smag ses af, at da han efterfølgende fik nys om, at endnu tre af hans mænd var i færd med at stikke af, blev de arresteret og halshugget.

I løbet af efteråret forsøgte Søren Norby endnu to gange at sende skibe med forsyninger til de belejrede fæstninger ved Nyköping og Stegeborg, men af ukendte årsager mislykkedes begge undsætningsoperationer. I december gjorde Søren Norby endnu et forsøg, hvor det lykkedes dem at kæmpe sig frem til Stegeborg - blot for at opdage, at borgen få dage forinden var faldet i svenskernes hænder. Et svensk forsøg på at tage Søren Norby til fange ved Stegeborg mislykkedes dog, og danskerne slap efter en hård kamp med store tab ud af Skærgården igen og tilbage til Kalmar.

De danske fæstninger ved Nyköping og Stegeholm faldt omtrent samtidig med Stegeborg og blev kort tid efter fulgt af tabet af Finland. Ved årsskiftet 1521/1522 var Christian den IIs position i Sverige derfor meget trængt.

Året 1522 begyndte med et svensk angreb på Kalmar, men Søren Norbys talmæssigt overlegne styrke sendte svenskerne på flugt. Derefter fik Norby ordre til at deltage i Christian IIs store undsætningsoperation mod Stockholm. Efter en velgennemført operation skulle Søren Norby derefter sætte kurs mod Finland og her sørge for, at det oprør, som var gået i gang i 1521, blev slået ned.

Første del af operationen lykkedes uden de store problemer, og garnisonen i Stockholm fik en mængde hårdt tiltrængte forsyninger. Derefter satte Norby kurs mod Finland, og med en styrke på ca. 2000 mand nåede danskerne den 22. maj togtets første mål, byen Åbo. Byen var i oprørernes hænder, mens fæstningen Åbohus endnu var under dansk kontrol. Søren Norby havde på dette tidspunkt fået ry som en modstander, man skulle være sig overfor, og bare synet af de danske skibe med de mange soldater om bord var nok til at få de svenske styrker til at ophæve belejringen af Åbohus og trække sig tilbage!

Danskernes næste stop var Raseborg, hvor Søren Norbys svoger Tile Giseler

holdt stand mod en svensk belejring. Også her lykkedes det danske angreb, og blot 3 uger efter afsejlingen fra Stockholm var en stor del af Finland igen under dansk kontrol.

Disse succeser blev imidlertid snart overskygget af en for danskerne meget uheldig udvikling. Irriteret over kong Christian II's forsøg på at bryde deres monopol på handel i Østersøen og af de mange danske kaperes virke, valgte Lübeck at støtte den svenske krigsførelse med ti orlogsskibe og 700 lejesoldater. 16. august erobrede den lybske flåde Bornholm, hvorefter den satte kurs mod København. Udviklingen betød, at Søren Norby og hans ti orlogsskibe blev kaldt tilbage fra Finland og til København, hvis forsvar mod søsiden Norby nu skulle stå for.

Den velgennemførte operation mod Finland gjorde dog, at kong Christian som belønning overdrog lenet ved Küstø i Finland til Søren Norby. De blev overdraget på ubestemt tid og uden at Norby skulle betale afgift, og Søren Norby kunne nu kalde sig lensherre over Kalmar, Gotland, Øland og Küstø. Dette gjorde ham til en af de største lensherrer i Norden.

Hansestædernes indtræden i krigen på svensk side truede det danske herredømme over Østersøen, uden hvilket det ville være umuligt at forsyne de belejrede fæstninger

ved Kalmar og Stockholm – de to sidste danskkontrollerede områder i Sverige. I spidsen for kampen mod Hansestæderne satte kong Christian II nu Søren Norby, hvis len i Finland samtidig blev udstrakt til at dække næste hele landet – dog inklusive områder, som (endnu) ikke var under danske kontrol.

Vigtigst var det at få forsyninger frem til Stockholm, og Søren Norby sendte derfor besked til Finland, om at de derfra skulle sende en stor forsyningsflåde af sted. Imidlertid fik Norby ikke organiseret nogen eskorte til de mange handelsskibe, og en svensk-lybsk flåde ved Stockholm kunne derfor efter en kort kamp erobre denne og to mindre danske forsyningsflåder. Om bord på den første flåde var bl.a. Søren Norbys søster Cecilia og hendes tre børn, og ved kampen omkom to af Søren Norbys nevøer, hvilket gav Norby et livslangt had til Lübeckerne.

Efterfølgende forsøgte Søren Norby med en flåde på 14 skibe at nå frem til Stockholm, men den svensk-lybske flåde på 25 skibe tvang ham til at opgive forsøget og igen returnere til Kalmar. Dette blev det sidste forsøg på at undsætte Stockholm.

Hjemme i Norbys len blev Kalmar slot med rette anset for at være en af de stærkeste fæstninger i Norden og var aldrig blevet taget ved storm.

Svenskernes strategi var derfor en belejring af fæstningen, mens de med mindre styrker tog kontrol over de omkringliggende områder. Hjulpet af de lokale svensksindede bønder lykkedes det bl.a. i sommeren 1522 at få kontrol med hovedparten af Øland, hvor de danske styrker måtte trække sig tilbage til øens fæstning og her lade sig belejre.

Kampen mod Frederik I.

I Danmark havde kong Christian II gennemført en række reformer, der havde gjort ham meget upopulær blandt rigets adel og gejstlige. Den 20. januar 1523 tog Rigsrådet derfor det store skridt at opsigte troskabseden overfor kong Christian II. Samtidig tilbød rådet kongens farbror, hertug Frederik af Holsten-Gottorp, tronen. Frederik accepterede tilbuddet, og blev den 26. marts 1523 i Viborg kronet som konge. For Christian II var situationens alvor klar, og den 13. april 1523 flygtede han sammen med sin dronning Elisabeth og deres tre børn til Nederlandene, hvor Christian II håbede at få sin svoger kejser Karl den Femtes' støtte til en tilbageerobring af Danmark. Med sig til Nederlandene tog Christian II hovedparten af den danske flåde – ca. 18 skibe –, og manglen på en orlogsflåde skulle komme til at spille en stor rolle i de næste års danske krigsførelse. Det danske Rigsråd forsøgte kort

efter kroningen af kong Frederik, at overtale Søren Norby til at gå over på den nye konges side, men Norby havde lovet Christian II troskab og var derudover næppe særlig glad for kong Frederik, der var venlig stemt overfor Hansestæderne.

Christian II's fald var ikke den eneste dårlige nyhed for Søren Norby. Det svenske oprør fortsatte, og den 27. maj 1523 faldt Kalmar by i svenskernes hænder, fulgt 16. juni af Stockholm. Den 7. juli overgav Kalmar slot sig, og derved var Søren Norbys sidste støttepunkt på den svenske kyst faldet.

Norby rådede dog fortsat over det strategisk vigtige Gotland. Hans isolerede stilling på Gotland var ikke god, men han udnyttede, at kong Frederik var optaget af belejringen af København og Malmø, hvis borgerskab endnu var tro mod kong Christian II, samt at den svenske kong Gustav Vasa stadig var i færd med at konsolidere sit styre. Søren Norby må dog have været klar over, at denne situation ikke ville vare ved. Han førte derfor en lang række skinforhandlinger med både Gustav Vasa og kong Frederik for at vinde tid til, at Christian II kunne stable en hær på benene og tilbageerobre kontrollen over Danmark.

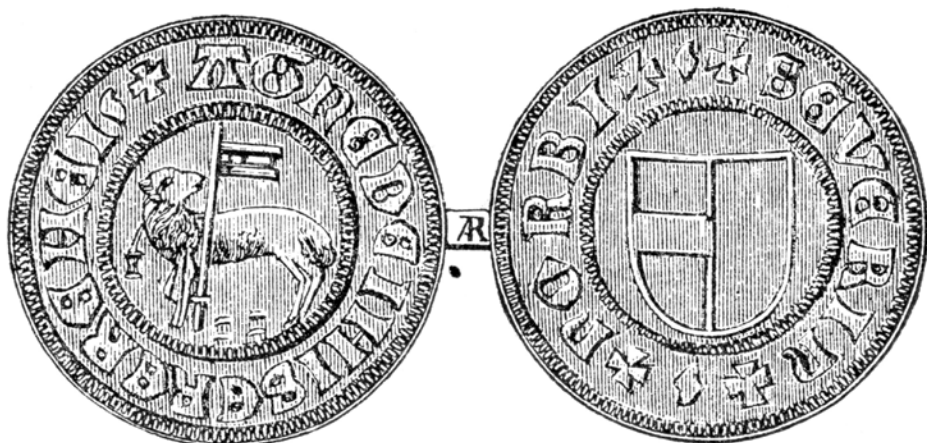
Imens fortsatte Norbys kapere deres givtige virksomhed i Østersøen. Kaperførelsen var imidlertid ikke

længere blot et led i krigen men en forudsætning for denne. Gotland fik ikke længere forsyninger fra Danmark, og disse måtte derfor anskaffes andetstedsfra – fra f.eks. de mange svenske og lybske handelsskibe, der sejlede Østersøen tyndt. Norby manglede dog markeder, hvor han kunne sælge de mange erobrede varer, og bl.a. derfor blev økonomien på Gotland så dårlig, at han var nødsaget til selv at begynde at slå mønter til at betale sine folk med.

Norbys isolering betød også, at han ikke kunne komme sine styrker i Finland til hjælp, da en stor svensk hær i sommeren 1523 angreb. Norby udviklede en plan for at komme sine

folk til undsætning i samarbejde med russiske styrker, men inden planen kunne effektueres overgav fæstningen ved Viborg i Finland sig den 10. oktober, og derved var hele landet under svensk kontrol.

I hele 1523 hørte Søren Norby intet nyt fra Christian II, og han var derfor ikke bekendt med hans plan for en tilbageerobring af magten i Danmark. I løbet af året fik Christian II stabet en hær på 26.000 lejesoldater på benene, men da hæren i slutningen af 1523 skulle have deres løn, viste det sig, at Christian II ingen penge havde, og hæren gik derfor i opløsning igen. Selvom Christian II fortsatte bestræbelserne for at skabe en hær, der igen

Det var enestående i dansk historie, at en lensmand greb til på egen hånd at slå mønter. De mønter, som Søren Norby lod slå på Gotland bar hans våbenskjold sammen med en latinsk inskription, der lød: "Agni dei miserere mei", hvilket betyder "O Guds Lam, forbarm dig over mig." (Fra Eidem & Lütken, s. 163)

kunne bringe ham på tronen i Danmark, kom han aldrig igen til at true kong Frederiks magt over Danmark.

Udviklingen betød også, at Christian II's to sidste områder i Danmark, de udsultede byer København og Malmø, den 6. januar 1524 overgav sig til kong Frederik. Derved var Gotland det sidste område, der endnu anerkendte Christian II som dansk konge.

Gotland havde været under dansk kontrol siden 1361, og det danske Rigsråd var meget opsat på, at øen ikke skulle falde i svenskernes hænder. Rigsrådet sendte derfor en række breve til Søren Norby, hvori de forsøgte at overtale ham til at erklære kong Frederik sin troskab, og derved sikre at Gotland forblev dansk. Norby blev i foråret 1524 lovet frit lejde, hvis han ville komme til direkte forhandlinger med Rigsrådet i København. Om det var for at vinde tid eller grundet i reel usikkerhed vides ikke, men Norby svarede, at han også behøvede et frit lejdebrev fra den svenske konge, før han turde vove sejladsen til København. Rigsrådet skrev derfor straks til Gustav Vasa og bad om et lejdebrev til Norby, men her fangede Norbys meget selvsikre stil ham. Gustav Vasa svarede nemlig, at siden Norby underskrev sine breve med titlen "admiral udi Østersøen", så kunne han da ikke have behov for et lejdebrev. Efter det svar valgte Norby at betakke

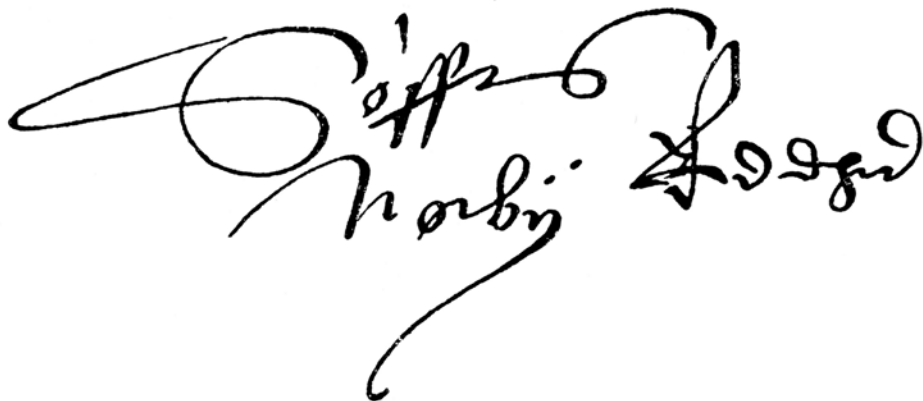
sig for at sejle til København.

Først den 25. januar 1524 fik Søren Norby nyt fra Christian II, men brevet indeholdt intet om den afsatte konges planer for en tilbageerobring af Danmark eller anvisninger til, hvordan Søren Norby skulle videreføre kampen for Christian II.

Tingene begyndte imidlertid at spidse til, og Søren Norby måtte svare Christian II, at hvis han ikke kunne sende hjælp, så skulle han løse Norby fra den troskabsed, som han havde givet ham. Kun derved kunne Søren Norby sikre, at Gotland forblev under dansk kontrol. Norby nåede dog ikke at få svar inden den 14. maj 1524, hvor en svensk flådestyrke afsejlede fra Kalmar mod Gotland. Nyheden om dette fik Søren Norby til at beslutte sig for at gå med på de danske Rigsråds betingelser. Mens svenskerne gik i land på Gotland og snart havde hele øen på nær Visby under deres kontrol, sendte Søren Norby et brev til Rigsrådet. Norby krævede her rådets garanti for, at han kunne beholde Gotland som len også under kong Frederik, og i lyset af den overhængende fare for, at Visby skulle falde i svenskernes hænder, valgte kong Frederik og det danske Rigsråd hurtigt at gå ind på Søren Norbys krav. Dette var en stor sejr for Norby, men det skulle vise sig, at Rigsrådets ord ikke var meget værd. Med Søren Norbys troskabsed til kong

Frederik måtte svenskerne trække sig tilbage fra Gotland for ikke at komme i krig med Danmark.

Danmark, og Gustav Vasa skulle så hurtigst muligt fjerne sine styrker fra øen. For at få aftalen igennem måtte kong Frederik imidlertid forpligte sig

A large, stylized handwritten signature in black ink. The signature is written in a cursive script and reads "Søren Norby". The letters are highly connected and fluid, with a prominent flourish at the end of the name.

Søren Norbys underskrift. Om Søren Norbys privatliv vides meget lidt. Mens han var lensherre over Gotland fødte en ukendt kvinde ham en i kilderne unavngiven datter, og derudover havde han en søn ved navn Olov, som øjensynligt var blevet født, mens Norby sad som lensherre i Kalmar. Hvem moderen eller mødrene til børnene var, og om de var gift med Norby vides ikke, og børnenes videre skæbne efter at deres fader måtte forlade sine len, er ligeledes ukendt. (Fra Erik Arup "Danmarks historie", bind II, 2.)

Forræderiet i Malmø

Kong Frederik og Rigsrådets garanti skulle dog snart komme under pres. Svenskerne vægrede sig ved at opgive belejringen af Visby, og i slutningen af august mødtes kong Frederik og kong Gustav Vasa i Malmø for ansigt til ansigt at få løst krisen. Resultatet blev en aftale, hvor Gotland skulle tilfalde svenskerne, hvis de inden 1. september havde erobret Visborg Slot. Lykkedes dette ikke skulle øen fortsat tilhøre

til at fjerne Søren Norby fra Gotland. Det viser tydeligt, hvor meget svenskerne og lübeckerne frygtede Norby, at de krævede, at hans nye len i Danmark ikke måtte have adgang til havet!

Ved at gå med på svenskernes krav brød kongen det løfte, som han havde givet Norby, og derfor blev aftalens eksistens også holdt hemmelig for ham.

Den 1. september var Visborg Slot

stadig under Norbys kontrol, og svenskerne måtte derfor trække sig tilbage fra øen. Norby skulle derefter have været taget til København, for her personligt at bekræfte sin ed til kong Frederik. Imidlertid må han være blevet bekendt med Malmø-aftalens indhold, for han valgte ikke at rejse til København.

Da Norby kort tid efter fik fat i en kopi af den dansk-svenske aftale indgået i Malmø, så han sig løst fra sin troskabsed til kong Frederik. For første gang var Norby således sin egen herre, der selv kunne bestemme sin videre skæbne. Han rådede fortsat over Gotland, men var klar over, at enten svenskerne, danskerne eller lübeckerne snart igen ville forsøge at erobre øen, og at den så ville være næsten umulig at holde med de begrænsede styrker som han rådede over. At afvente et angreb var dog ikke til Søren Norbys temperament, og han begyndte derfor at planlægge en offensiv, der skulle bringe krigen ind på fjendens område.

Resultatet blev en ambitiøs plan, hvor Norby ville udnytte den utilfredshed med kong Frederik, som var i Danmarks almene befolkning, til at bringe Christian II tilbage på sin retmæssige trone. Befolkningen var bl.a. utilfreds med, at kong Frederik ikke havde leveret en lovet skattenedsættelse, og et bondeoprør i Skåne i slutningen af 1524 var blevet slået ned med meget

hård hånd, men utilfredsheden ulmede stadig.

Samtidig tog Søren Norby kontakt til Sten Stures enke, Kristina Gyllenstierna. Hun var en af de mest populære og markante modstandere af kong Gustav Vasas styre, og Norby ønskede gennem et giftemål med enken at bringe sig selv i spil som Christian II's fremtidige Rigsforstander i Sverige.

I foråret 1525 gik Søren Norby i land i Skåne, hvor det lykkedes ham at rejste en bondehær, og få kontrol over en stor del af området. Togtet endte dog med to klare nederlag. Den 16. april overraskede en lybsk flåde Norbys skibe ved Blekinges kyst, og ved et katastrofalt nederlag mistede Norby alle sine 11 skibe. 13 dage senere blev Norbys talmæssige overlegne bondehær ved Lund slået af kong Frederiks krigsvante styrker. Søren Norby trak sig derefter tilbage til Landskrona, som dog straks blev belejret af danske styrker.

Imens Søren Norby sad indesluttet i Landskrona søgte lübeckerne at udnytte situationen til at tage kontrol over Gotland. Den 11. maj landsatte de tropper på øen, og snart var kun Visborg Slot endnu i Norbys hænder.

Indesluttet i Landskrona håbede Søren Norby på hjælp fra Christian II, men da den ikke kom, så han

sig til sidst nødsaget til at indlede overgivelsesforhandlinger med kong Frederiks styrker. Da kongen var opsat på at få en fredsaf tale på plads, inden Gotland faldt i lübeckernes hænder, lykkedes det Søren Norby at få forhandlet en god aftale på plads, før han i juli overgav sig. Norby fik således både amnesti for sig selv og sine mænd, og mod at overgive Gotland til kong Frederik og erklære troskab til samme, fik Norby Blekinge som len. Svenskernes krav om at Norby fremover ikke måtte få adgang til havet blev derved ikke opfyldt.

Trods dette resultat var Skåne-felttoget dog et klart nederlag til Søren Norby, og det planlagte giftermål med Sten Stures enke blev derfor aldrig til noget.

Visborg Slot nægtede fortsat at overgive sig til andre end Søren Norby personligt, og det stod derfor klart, at Norby måtte en tur til Gotland, og det før Visborg Slot faldt i hænderne på den lybske hær. I hast blev en dansk eskadre derfor samlet, der i selskab med en række af kong Frederiks betroede mænd skulle sejle Norby til Gotland. Afsejlingen var planlagt til den 7. september 1525, men natten før afsejlingen indtraf en begivenhed, der kom til at forsinke togtet betragteligt. I protest over bl.a. manglende løn tog en gruppe søfolk, under ledelse af Skipper Clement, kontrol over eskadrens største skib. Derefter ødelagde de

riggen og kappede ankertrusserne på eskadrens andre skibe, der drev på grund, og mytteristerne kunne derfor uhindret sætte sejl og undslippe. Skipper Clement sluttede sig derpå til Christian II's styrker, men det er en anden historie.

Da den danske styrke endelig i oktober nåede frem til Gotland, begik danskerne igen forræderi mod Søren Norby. Lederen af den danske styrke, Otto Krumpen, valgte stik mod alle aftaler at overdrage Norby til lübeckerne, der ønskede at bringe ham til ansvar for de mange ugerninger, som han havde tilføjet dem i de mange års krig.

Søren Norbys folk, der stadig holdt Visborg Slot, nægtede imidlertid at overgive sig til andre end Norby personligt, og lübeckerne måtte derfor modstræbende igen sætte ham på fri fod.

Derefter kunne Visborg Slot den 4. november 1525 overgive sig og dermed var Norbys 9 år som lensherre over Gotland ovre. Få dage senere afsejlede han med sine loyale folk og personlige ejendele til Blekinge.

Undervejs gik det skib, der havde alle Norbys personlige ejendele og indholdet af Visborg Slots sølvkammer om bord, på grund nær Kalmar. Vraget faldt i hænderne på svenskerne, og trods mange forsøg lykkedes det ikke Norby at få de bjærgede genstande

udleveret til ham. Dette skabte hos Norby en stor vrede mod svenskerne.

Lensherre i Blekinge

Efter Visborg Slots overgivelse fik Søren Norby sit lensbrev til Blekinge, og han tog snart ophold på Sølvesborg slot. Her opretholdt han en betragtelig styrke soldater – mere end hvad var påkrævet for at holde ro i lenet. Da Norby samtidig opretholdt kaperiet mod de svenske skibe i Østersøen, stod det snart klart, at han som mål havde en genopblusning af krigen mod Sverige. Kong Frederik ønskede for en hver pris at undgå en krig med Sverige, og i august foretog kongens tropper i samarbejde med Lübeckerne et angreb på Norby. Den 24. august blev Norbys flåde besejret af en talmæssigt overlegen dansk-lybsk flåde og kun med nød og næppe undgik Søren Norby selv at falde i fjendens hænder. I stedet måtte han tage flugten.

Ved nyheden om nederlaget og Norbys flugt valgte resten af hans tropper i Blekinge at overgive sig uden kamp. Derved var Norbys tid som lensherre endegyldigt ovre.

Fra Rusland til Italien

Efter nederlaget søgte Norby til den russiske by Nerva. Den russiske zar, Vasilij, forsøgte at overtale Norby til at gå i russisk tjeneste, men Norby nægtede og måtte tilbringe de næste 1½ år i husarrest i Moskva, før han i

april 1528 igen kunne forlade Rusland. Vel ude af landet satte Norby kurs mod Nederlandene, hvor Christian II havde slået sig ned.

Rejsen til Nederlandene tog seks måneder, men da Norby endelig nåede frem, måtte han lide den tort at blive ignoreret af Christian II. De to havde ikke set hinanden i seks år, men på trods af dette valgte Christian II ikke at kalde Norby til sig, uagtet at Norby havde taget ophold blot få kilometer fra Christian II's hof i den nederlandske by Lier.

Om afvisningen skyldes vrede over, at Søren Norby havde erklæret kong Frederik sin troskab eller dårlig samvittighed over, at Christian II havde ladet Norby i stikken, er ikke til at vide.

Uvirksomhed lå ikke til Norby, og da Christian II ikke lod til at have brug for ham, ønskede han i stedet at slutte sig til kejser Karl den Femtes styrker. Meget tyder på, at Christian II forsøgte at få Norby til at opgive denne ide, men forgæves og i stedet valgte den afsatte konge at give Søren Norby et personligt brev med til kejser Karl den Femte. Den 9. juni 1529 mødtes de to så for sidste gang ved Christian II's hof i Lier, hvor Norby fik fornævnte brev til kejseren.

Derefter pantsatte Søren Norby sine sidste ejendele og drog uden mange penge på lommen af sted på det, der

skulle blive hans sidste eventyr. Takket være Christian II's brev blev Norby modtaget af kejseren, der sendte ham til fronten ved byen Firenze. Norbys rang og opgaver i forbindelse med belejringen af byen er ukendt. Det vides kun at Norby i februar 1530

faldt nær byen og efterfølgende blev begravet ved et nærliggende kloster.

Dermed var en lang og imponerende karriere, hvor Norby nåede at tjene under tre danske konger, en svensk rigsforstander og en tysk kejser, ovre.

Det var søværnets daværende chef, viceadmiral Sven S. Thostrup, der i 1974 "officielt" gjorde Søren Norby til en af søværnets helte, da han besluttede at en af søværnets nye torpedomissilbåde skulle bære hans navn. Her ses P545 NORBY, der var i flådens tal fra 1978 til 2000. (Marinens Biblioteks arkiv)

Litteratur og forslag til videre læsning

- Albrechtsen, E., m.fl. *Dansk Udenrigspolitikks Historie.*
København 2001.
- Borck, N. C. & Nørby, S. *Søheltenes Skibe. Historien om Søværnets torpedomissilbåde af Willemoes-klassen*
København 2007.
- Bjerg, H. C. & Frantzen, O. L. *Danmark i krig*
København 2005
- Eidem, O & Lütken, O. ”Vor Sømagts Historie.”
København, u. år.
- Ekdahl, N.J., red. ”Christiern IIs Arkiv I - Handlingar rörande Severin Norby och de under hans ledningstående krigsföretagen mot Sverige.”
Stockholm 1835.
- Graffton, B. ”Sören Norby.”
Ödins Förlag AB 1995.
- Lund, C. ”Admiral Søren Norby.”
København 1999.
- Probst, N. M. ”Hovedskibet MARIA 1514-25. Et rekonstruktionsfor søg”. *Marinehistorisk Tidsskrift* 2/1990.
- Tuxen, J.C. ”Den danske og norske Sømagt fra de ældste Tider indtil vore Dage. Populære Skildringer.”
København 1875.

Indkaldt til Søværnet 1942-43

Af Chr. Schmidt Hansen, født 12/06 1921

Aftjening af værnepligt fra 15/04.1942 til 15/03.1943.

Jeg blev indkaldt til aftjening af værnepligt den 15/04.1942, men jeg fik udsettelse til at møde til den 23/04.1942 - altså 8 dage - fordi jeg manglede et eksamensfag og afslutningen på Århus Maskinmesterskole.

Min klassekammerat på skolen - Karl

Einar Hvid Johning - havde faet indkaldelse magen til og vi skulle altså rejse sammen.

Vi mødte på Holmen i København til aftalt tid og blev vist rundt af en underkvartermester, der bl.a. sørgede for, at vi fik udleveret den uniformsbeklædning, vi havde brug for de første par måneder under værnepligten. Senere fik vi betydeligt mere og jeg har aldrig før haft så meget tøj at vælge imellem.

Jeg fik bl.a. foruden to par sko til ar-

Et hold værnepligtige md deres officerer og befalingsmænd foran kaserneski-bet FYEN, der i mange år lå ved "Elefanten" på Holmen. (Marinens Biblioteks arkiv)

bejdsbrug også et par helt nye Hertz sko og det er de bedste sko, jeg nogen sinde har haft. Rundvisningen sluttede på Kaserneskipet "FYEN" ved ca. 14.00 tiden og der blev fremtryllet 2 tallerkener med hver 2 frikadeller og stuvede gulerødder. Det smagte meget godt - for vi var jo sultne - men det viste sig senere, at det ikke var gulerødder, men stuvede roer! Vi overlevede også den dag!

Der var fire kompagnier på kaserne-skipet og sidst på eftermiddagen kom alle de andre tilbage fra de øvelser, de havde været ude på.

Vi blev indrulleret på de pladser, vi skulle have under uddannelsen i de næste 2 måneder og vi fik plads i 4. kompagni - 3. deling - 12. gruppe og jeg fik nr. 2250/486 i bakke nr. 62. Vi var 8 mand i en bakke og vi var sammen i hele rekruttiden på "FYEN".

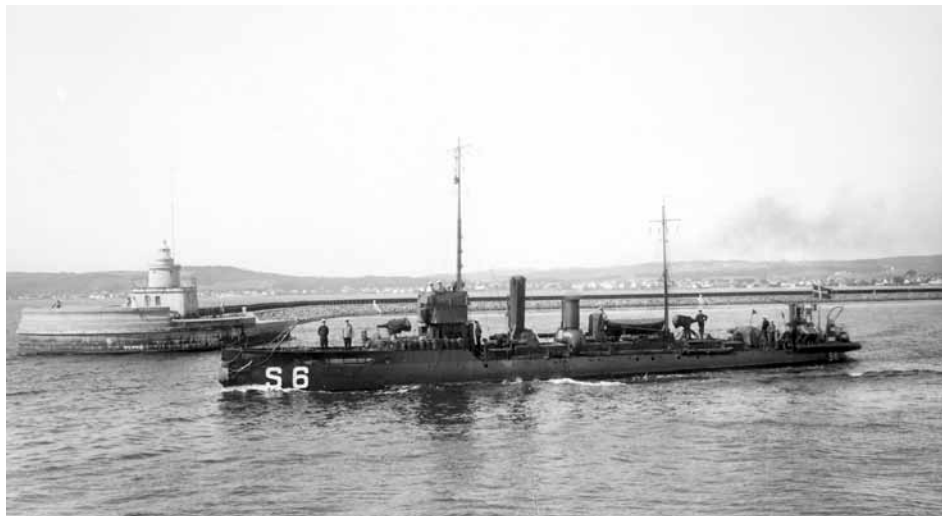
Gruppefører var kadet Boysen og kompagnichefen var søløjtnant af 2. grad Jack Nielsen og næstkommanderende hed Christiansen og han var kvartermester af 2. grad. Helt igennem nogle flinke mennesker alle sammen og jeg fik mange gode venner i de dage, men jeg tror de er døde alle sammen, for jeg har ikke kontakt ned nogen af dem i dag. Under opholdet på kaserne-skipet "FYEN" blev vi bl.a. vaccineret mod meningitis og det var en skrap omgang, hvor flere dagen derpå faldt om i geleddet p.g.a. ildebefindende.

Selve uddannelsen var meget alsidig

og man kunne let få den opfattelse, at vi var havnet i en oplæring som infanterister, for vi skulle oplæres i alle discipliner som f.eks. atletik - gymnastik-eksercits med strækmarch - roning i travaljerne - kampsport - skydning med både revolver og 8 mm karabin med bajonet og det hele.

Desuden var der rengøring og vask af banjerne, hvor vi boede og tøjet vi gik i. Alt skulle være i orden, for ellers var det om igen eller man mistede en landlov. Man kunne også blive dømt til at skrælle kadetternes kartofler.

En aften efter en dag med forskellige hårde øvelser lå jeg på øverste dæk på "FYEN" og døsede, da jeg blev vækket af den mest vidunderlige klavermusik. Til at begynde med troede jeg, at det var noget jeg drømte, men jeg blev nysgerrig og gik hen til forhøjningen hvor klaveret stod og der kom der en ny overraskelse, for det var en af mine venner - Henning Østbjerg - fra AGF i Århus, hvor vi begge havde spillet fodbold i flere år. Han var et par år ældre end jeg, men havde fået udsættelse for at blive færdig på ingeniørskolen. Han tilhørte et andet kompagni og det var grunden til, at vi ikke havde stødt på hinanden før midt i rekruttiden. Vi kendte ikke hinanden privat og det var derfor en stor overraskelse, at han spillede så godt på klaveret. Efter rekruttiden kom jeg på Søværnets Kaserne

Minestrygeren NARHVALEN. Skibet var oprindeligt bygget som en af ti torpedobåde af SPRINGEREN-klassen. Skibene blev bygget på Orlogsværftet i slutningen og lige efter Første Verdenskrig. (Marinens Biblioteks Arkiv)

og Henning fik et job på Søværnets Radiostation på Holmen og der havde vi en del med hinanden at gøre, men så blev jeg sendt ud at sejle med minestrygeren "Narhvalen" og siden har vi ikke set hinanden.

Den første landlov fik vi efter ca. 2 uger, når man var sikre på, at vi kunne de mest almindelige regler, som f.eks. hvor og hvornår, man havde hilsepligt. Hilsepligten gjaldt også udenlandske soldater og herunder var de tyske soldater aktuelle, for vi skulle hilse på officererne, men sandt at sige, de tog det ikke særligt højtideligt, hvis vi "glemte" det! Og det gjorde vi ofte. Reglen gjaldt begge veje!

Opholdet på kaserneskipet "FYEN" sluttede den 10/06 1942, men de sidste 10 dage var jeg indlagt på sygeafdelingen på Søværnets Kaserne med en kraftig Angina. Der blev jeg gode venner med den værnepligtige læge, der var ualmindelig god til at blande "hostesaft" hver formiddag kl. 10.00.

Efter opholdet på sygeafdelingen var jeg som menig nr. 2250 anvist til bakke nr. 4 i spisesalen og ellers sovesal nr. 4 hængekøje nr. 25 på Søværnets Kaserne i Sydfløjen. Da det var i nærheden af sygeafdelingen, gik jeg et stykke tid til en hel del "efterbehandling". På Søværnets Kaserne var der mønstring morgen, middag og aften og ellers deltog vi på de forskellige arbejds hold

med vedligeholdelse af de oplagte skibe. Det var ikke store krav de stillede til en, men det værste var, da vi blev sendt til oplæring i brandslukning på kongeskibet ”DANNEBROG”. Vi måtte ikke røre ved noget og det var lige før, at vi skulle vise frem, at vi havde rene negle på hænder og fødder! Det var fuldkommen hysterisk.

Nå! Det var nok ikke kong Christian X, der havde dikteret dette ordensreglement. Christian X har jeg kun gode minder om for, jeg har flere gange hilst på ham på Strandvejen i Århus, når han skulle ud at sejle med sin sejlbåd ”Rita”, der lå for anker neden for Mindeparken. Det jeg husker Christian X mest for, er at han på sin fødselsdag beordrede rom punch til alle i dagens anledning og det var lørdag den 26/09 1942, hvor jeg var alene ved bordet (bakken) i spisesalen. Jeg kan ikke huske, hvor mange borde der var, men der var kun én mand ved hvert bord, idet det var lørdag og alle havde landlov, så der var kun det nødvendige vagtmandskab tilbage. Hvert bord fik 2 kander af ca. 1 liter med ”Punchebolle” (rom og kogende vand) til 8 mand. og man fortalte os, at det var rom fra dengang, vi ejede de Vestindiske øer og det smagte godt. Virkningen var ikke til at tage fejl af, men med hjælp fra landlovsgæsterne der kom tilbage fra byen i løbet af aftenen, fik vi tømt kanderne. Det var godt, der var en fredelig søn-

dag efterfølgende, hvor man på nænsom vis kunne pleje helbredet og overleve!

Men heldet forfølger mig stadig, for tirsdag den 29/09 1942 blev jeg mønstret i ministrygeren S/S ”Narhvalen”, der var en af de gamle torpedobåde, som tyskerne ikke kunne bruge, men som var velegnet som ministrygerfartøj. ”Narhvalen” var i København for at hente en ny ”magnet” (slæbemagnet). Jeg kender ikke noget specielt navn for ”magneten”, men den var 24 meter lang ca. 2 meter i diameter og forsynet med automatik, så vi fra maskinrummet kunne markere, hvor mange impulser magneten skulle sende til en evt. magnetmine på havbunden. (1 impuls = 1 oversejling).

Magneterne blev bygget på værftet i Helsingør og opdelt i vandtætte rum og forsynet med elektrisk installation, så man via et el-kabel fra ministrygerens maskinrum kunne markere om én oversejling af en magnetisk mine, skulle gælde for 1-2-3 impulser ved en oversejling eller flere.

På ministrygeren var de magnetiske poler vendt, så der ingen impulser blev afgivet til de magnetiske miner på havbunden. Dette fungerede udmærket indtil englænderne fandt ud af at bruge akustiske miner i stedet for magnetiske mine, men det er en anden historie.

Vi afsejlede Holmen, så snart vi havde faet den nye ”Slæbemagnet”, men da

vi sidst på eftermiddagen næste dag, havde nået Langelandsbælt, fik vi aktiveret 1 af 2 miner med det resultat, at slæbemagneten blev så meget læk, at vi blev nødt til at afmontere kabel og slæbetrosse og markerer stedet med en bøjle, hvor den var sunket, hvorefter vi sejlede til havn i Svendborg. Radiomeldingen til Holmen i København var åbenbart blevet misforstået, for et stort redningsapparat var sat i gang, fordi man troede, at det var ”Narhvalen”, der var sunket. Medens alt det postyr var sat i gang, lå vi fredeligt og roligt i Svendborg for afventning af nye ordre. Næste dag blev misforståelserne rettet og vi sejlede til København efter en ny slæbemagnet. Vi fik nu fast base i Nyborg, hvor vi skulle stryge miner i færgernes sejlrender mellem Nyborg og Sprogø. Det var vi 2 minestrygere om, ligesom der var 2 minestrygere mellem Korsør og Sprogø og tilsammen tog de 4 minestrygere en hel del miner.

Vi havde en stor hjælp af fiskerne, der fiskede om natten i Storebælt, for når vi kom ud om morgenen, kunne fiskerne i flere tilfælde fortælle, hvor englænderne havde smidt minerne og vi blev ved med at stryge, til vi havde heldet med os.

Den dag i dag forstår jeg ikke, hvad englænderne ville opnå ved at genere de danske færges, for tyskerne havde jo deres egen form for transport og det var meget få der benyttede færgerne.

Selv om vi havde fast base i Nyborg,

måtte vi også hjælpe til andre steder. Vi var i Kerteminde et par dage uden held og senere blev vi sendt til Fåborg, hvor fiskerne med en bøjle anviste et sted ved Bjørnø, hvor englænderne havde kastet en mine. Vi strøg hele dagen og ved 16.00tiden kom eksplosionen og der var som tidligere mange fisk, der mistede livet, men traditionen tro ved minesprængninger fik vi kogt torsk med sennepssovs til middag næste dag. Vi tog et par miner mere i farvandet ud for Fåborg og blev derefter dirigeret til Assens, hvor man fra færgen Assens - Årø Sund havde en melding om nedkastede miner. Vi strøg på stedet i ca. 8 - 10 dage uden resultat og gik derefter tilbage til Fåborg og senere Nyborg. Jeg har senere hørt, at færgen blev ramt af minen og flere mennesker omkom.

For en god ordens skyld skal det oplyses, at ”Narhvalen” altid var fulgt af en fiskekutter af en type, som Søværnet havde chartret en del af. Besætningen bestod af en skipper og fire værnepligtige marinesoldater. Deres opgave var i det daglige af sikkerhedsmæssige grunde, at følge ”Narhvalen”, hvis der skulle falde én eller flere i vandet fra ”Narhvalen”, men ellers var dens opgave at bugsere slæbemagneten i havn om aftenen og ud af havnen igen om morgenen.

Når vi modtog slæbemagneten om morgenen, blev slæbetrossen og elkablet monteret og der blev firet af med

Kutteren P30 som assisterede NARHVALEN under stryge operationerne. (Orlogsmuseets arkiv)

dampspillet på slæbetrossen til den rette afstand, men jeg kan ikke huske om det var 100 meter eller 120 meter eller måske 180 meter, men en overgang var det min opgave, at køre med dampspillet og i vinterkulden syntes jeg det tog meget lang tid og jeg var ikke længe om at komme ned i maskinrummet og varmen igen, når det var overstået.

Juletiden nærmede sig og vi fik besked på, at vi kunne få betalt hjemrejse til en uges jule- eller nytårsferie, hvis vi ville gå dobbeltvagt eller med andre ord, der kom ingen afløsere. Vi syntes, det var i orden og trak lod om, hvem der skulle hjem til jul og hvem der skulle have nytårsferien.

Det blev 2.mester og jeg der skulle tage vagten i julen og maskinchefen og mine 2 kollegaer holdt fri. Ingen havde jo regnet med, at der skulle sejles mere end højst nødvendigt i helligdagene, men det blev der og f.eks. fik jeg først min julemiddag - risengrød og flæskes-teg - efter ankomst havnen kl. 24.00 og de andre dage gik det nogenlunde på samme måde, men skidt med det - jeg havde jo ingen andre aftaler!

I øvrigt havde de det ikke bedre på fyrpladsen og på dækket.

Tyskerne havde forbudt danske soldater i uniform at færdes i Jylland og f.eks. var hotel Nyborg Strand fyldt med infanterister fra Århus og Randers. Men nød lærer nøgen kvinde at

spinde, så jeg pakkede hue-, busseronne, -krave og slips i min taske sammen med toiletsagerne og så lånte jeg en tweedjakke og et halstørklæde og så gik turen hjem i et overfyldt tog og derhjemme kunne jeg godt inden for hjemmets fire vægge optræde i fuld uniform, til glæde for familie og venner.

Nytårsferien var fra 27/12 1942 til 03/01 1943 og så var det hverdag igen. Hvor mange miner der er bragt til eksplosion i den tid jeg sejlede med "Narhvalen", har jeg ikke tal på, men vi fik kogt torsk til middag hver gang og det var fiskekutteren der ledsagede os, der samlede fisken op.

Men afskedens time nærmede sig og mandag den 15/03 1943 måtte jeg tage afsked med "Narhvalens" besætning blandt andet mine 2 kollegaer fra maskinen - maskinisterne Djernes fra Randers og Egon Markussen fra Ålborg og jeg har ikke haft forbindelse med dem siden - men det er et problem, som de fleste søfarende kan nikke genkendende til.

Tirsdag den 16/03 1943 efter overnatning på Søværnets Kaserne afleverede jeg alt mit grej, fik min tilgodehavende hyre og klædt i civil gik turen ud gennem Værftsbrovagten til sporvogn Linie 8 i Prinsessegade og et nyt kapitel kunne begynde. På bagperronen af linie 8 tog jeg afsked med et godt og lærerigt år.

Chr. Schmidt Hansen

S/S "Narhvalen"s besætning 1942 - 1943.

- 1 Kaptajnløjtnant af 1 .grad.
- 1 Søløjtnant af 1. grad af reserven.
- 1 Maskinmester af 2 grad
- 1 Maskinmester af 3.grad
- 3 Matros underkvartermestre af 2.grad
- 1 Maskinunderkvartermester af 2.grad
- 3 Værnepligtige maskinister
- 3 Værnepligtige fyrbødere (mejerister)
- 1 Værnepligtig kok (mejerist)
- 4 Værnepligtige matroser (fiskere)
- 2 Math-elever

I alt 21 mand.

Det var trange forhold, men det gik!

MTB TRANENs forlis og bjærgning

Uddrag af A. C. Struckmanns erindringer, der kan lånes på Marinens Bibliotek.

Vinteren 1962-63 måtte vi isforlægge alle torpedofartøjer (minus 2 på værft) til Stavanger, hvor 2 minelæggere sluttede sig til os. De to efterladte både (TRANEN og VIBEN) skulle (ice permitting) støde til i slutningen af Marts og medbringe forstrækning (løn) til alle besætninger i Stavanger.

På vejen indenskærs kolliderede TRANEN (chef; kaptajnløjtnant K. Thygesen) den 27. Marts kl. 5 om morgenen syd for Stavanger med en norsk fiskerbåd, som uden tændte navigationslys sejlede ud bag et skær. Fiskerbåden blev skåret midt over, sank straks og mistede een mand, føreren. VIBEN fik bjærget alle fra TRANEN, inden også den kort efter sank med den ene side revet op. Om bord i HUITFELDT i Stavanger var jeg straks

Torpedobåden P520 HUITFELDT, minelæggeren N41 LOUGEN og motortorpedobåden P564 TRANEN af GLENTEN-klassen. TRANEN bærer tydeligt tegn på, at fotografiet er taget umiddelbart efter kollisionen den 27. marts 1963 med den norske fiskeskutter TRYGG. (Svend Kieler/Marinens Biblioteks arkiv)

straks blevet alarmeret og afgik iltomt, men intet mere kunne gøres på stedet, bortset fra at orientere alle relevante myndigheder i Norge og hjemme, og nærmere undersøge forholdene på og ved stedet. Den bjergede besætning minus chefen, vagtchefen, udkiggen, rorgængerens og maskinmesteren sendte jeg hjem med WILLEMOES. Søforhør afholdtes i Stavanger dagen efter, den 28^e Marts om eftermiddagen. Da jeg ikke skønnede bjergning helt umulig, indhentede jeg, efter hjemkomst, i Søværnskommandoen, forholds- og sejlordre med henblik derpå. Det forholdt sig så heldigt, at orlogskaptajn Helge Nielsen, min tidligere, mangeårige MTB makker, var operationsofficer og den der konciperede sejlordren (dateret 18^e apr.), som professionelt, søkyndigt gav mig fornødne beføjelser og handlefrihed. Jeg fik til rådighed: 14 døgn, kontant max 60.000 kr., eget skib samt minelæggeren LOUGEN som dykkerskib, 10 mand af frømandskorpset, dykkerskolens dykkerudstyr og tryktank samt ordre til at bjærge, hvad bjærges kunne, først og fremmest NATOs kryptosystem samt andet klassificeret materiel, sprængstoffer og våben, og skulle under alle omstændigheder være færdig og til stede i Kerteminde bugt med fulde beholdninger den 6^e maj kl. 1200 dansk sommertid.

Desværre havde jeg samtidig erhvervet

mig en voldsom forkølelse. Kate og vores datter Annette færdigstrikkede om natten en svær, ulden vams, og med den og 39,2 graders feber afsejlede jeg næste formiddag, den 19. april til Norge i dravis og så tåget vejr, at vi ikke så land fra havnemolen i København og til næste morgen, på Norges vestkyst, skærene på begge sider af den meget smalle åbning ind til fiskerlejet Tananger i Risaviki, den forliste fiskekutters hjemsted syd for Stavanger. Den norske marine havde haft TRANEN lokaliseret og sat en bøj, som dog var tabt, og en norsk frømand var omkommet. Jeg fik lokaliseret TRANEN igen, afmærket af frømand og dens flag og kommandotegn nedhalet. TRANEN, (herefter vraget), lå i 55-60 meters dybde på en skrå, stenet klippegrund overstrøet med gammelt fiskegrej, wirer og net, og der gik ret stærk, 2 gange dagligt skiftende strøm, som løb i modsat retning oppe og nede. Jeg sejlede HUITFELDT til Haugesund, hvor, til min overraskelse, skibsværftets ejer og direktør S. Sandved viste sig at være den ingeniør, som i sine unge dage havde været på værftet i Helsingør og havde boet hos mine forældre, som nævnt side 9, og med hvem, det blev meget let at opnå et godt samarbejde. Samtidig havde vi under vinterophold i Norge en norsk forbindelsesofficer, min gamle bekendte, tidligere MTB chef, kaptajnløjtnant B. Starheim. Med disse to etablerede jeg en

effektiv arbejdstrekant af andre døbt triumviratet ”Tripple S”(Struckmann, Starheim og Sandved), på havet, i Tananger og i Haugesund.

Værftet fremstillede på bestilling to stk. 30 m lange, dobbelte, lukkede stroppe af 45 mm stålwire, vægt 1 ton hver, og jeg lejede værftets bugserbåd og flydekran med ekstra ankergrej.

Med bugserbåden og flydekranen hentede jeg derpå hos et specialfirma i Stavanger til leje yderligere 2 sværankre, hver med 200 m svær ankerkæde.

Med ophold på flydekranen og anvendelse af alt ankergrej inklusive noget af HUITFELDTS og LOUGENS fik jeg, i de skiftende strømforhold i skærgården flydekranen ”svinebundet” 55 m lodret over vraget.

Det viste sig, at vi ikke kunne anvende ordinær dykker, og nær havde mistet én, der hang fast i gamle fiskenet og liner dernede og derefter ikke kunne komme tilbage til hejseplatformen på grund af strømmen. To frømand fik ham op, og han reddede livet ved 19 timer i tryktanken sammen med lægen. Jeg indstillede al videre, konventionel dykning.

Frømand kunne kun arbejde 5-6 minutter hver i døgnet i den dybde, og dér var der ingen kommunikation med dem. Endvidere skulle de hele tiden med line være forbundet med hinanden to og to.

Den 26. april lykkedes det mig efter

adskillige forsøg at få wirestroppe fire korrekt ned gennem de modsat rettede strømlag, hvorefter frømandene, ved en formidabel indsats af alle 10 mand anført af deres chef, kaptajnløjtnant F. Volke personligt, fik skubbet de store wirestroppe ind om for- og agterskib, hvorefter vi med flydekranen, og 5 forfaringer af løberne i taljerne klokken 11 om aftenen fik hævet vraget ca. 30 m. op fra grunden. Jeg havde måttet forøge flydekranens bemanning med HUITFELDTS næstkommanderende og matrosbesætning og ledede om bord på flydekranen selv hele arbejdet, assisteret af en matrosmath, som med en råber videregav mine ordrer, som jeg nedskrev på en tavle, fordi min egen stemme efterhånden var blevet helt væk som følge af den kraftige hoste.

På grund af opkommende uvejr slap vi, ved dag gry kl. 0530 det udlagte, fremmede ankergrej forsynet med bøjer og sejlede så, med bugserbåden og LOUGEN på hver sin side af flydekranen, som havde vraget hængende i dybet under sig og derfor med dybgang 21 m., pr. HUITFELDTS ekkolod foran i dybeste vand udenom skærene og undervandsforhindringer og grundsatte vraget på ca. 20 m vand for næste løft..

Efter yderligere 3 tilsvarende løft og ryk grundsatte jeg vraget endelig på ren bund i ca. 2 ½ m vand et par

meter fra land på indersiden af den lille klippeø Melingsholm ud for Risaviki. Under konstant lænsning rum for rum ryddede vi så vraget for alt hvad løst var og løsgøres kunne. Alt blev registreret og fordelt i HUITFELDTS og LOUGEN og denne senere hjemsendt med de store og tungere komponenter. Materieldele med lukkede hulrum var mast flade af trykket.

De delvis vandblandede oliebeholdninger af diesel- og smøreolier udgjorde, skønnede jeg, en betydelig forureningsfare for fiskerlejet Tananger. Jeg fik derfor sammenkaldt fiskerne på havnepladsen derinde og meddelte dem, stående på et par fiskekasser, at de næste dag kunne afhente gratis al den olie, de selv kunne pumpe over og fjerne. Næste morgen var HUITFELDT og vraget fuldstændig omringet af fiskerbåde som efter tur, med håndpumper og slanger fyldte alle slags trug, kar og bøtter og ved afgang som tak efterlod kassevis af fisk og hummere på vores dæk. Forureningsfaren var elimineret, og den lokale stemning var samtidig helt ændret fra misnøje til glad tilfredshed. Ejeren af Melingsholmen betalte jeg et lille eengangsbeløb i kulance for vragets tilstedeværelse og for adgang og færdsel for vragets ejer.

Chefen for Søværnets Operative Kommando, kontreadmiral O. Brinck-Lund kom til Norge og aflagde besøg på stedet og konstaterede med tilfredshed

situationen. Han sagde, at jeg måtte og burde udtage en souvenir, hvorefter jeg lod rattet afmontere og udtage som privat erindring.

Jeg efterlod på Melingsholmen som vagt ved vraget en befalingsmand og 3 mand med telt og indgik Stavanger for pressekonference og ordning af formaliteter med Rogalands lensmand i Sola, Stavanger politikammer og toldvæsen vedr. norsk strandingslov, indførsel og salg af vraget ved skriftlig auktion med frit valg for udbyder.

Fra Søværnskommandoen modtoges følgende signal: 291646a ”Chefen for Søværnet udtaler efter den vel udførte, vanskelige bjærgning sin tak og påskønnelse til alle, der har bidraget til det gode resultat”.

Efter diverse besigtigelser indkom i alt 11 bud, heraf 5 brugbare, alle omtrent af samme størrelsesorden, eet af dem fra værftet i Haugesund. Selvom det ikke var det højeste, valgte jeg det, efter samråd med konsulen i Stavanger, som modregning for wire-stropperne, transport og leje af flydekran og bugserbåd samt overtid. Der blev således intet pengemellemværende.

Bjærgningen af alt det hjemførte materiel (kanon og fundament, torpedoer, ammunition, kompressorer, hovedgyro, instrumenter, teleudstyr, navigationsgrej, værktøj, sanitetsmateriel osv.) kom i kontanter kun til at koste søværnet ca. 6.000 kr. d.v.s. 1/10 af det tilladte rådighedsbeløb.

Intet klassificeret materiel manglede. De bjærgede kontantbeløb var i ca. tre tusinde pengesedler, som blev hængt til tørre på 200m sejl garn udspændt i HUITFELDTS plotterrum af navigationsofficeren, søløjtnant Holmelund og plottergasterne. Ved optælling i intendanturen ved hjemkomst manglede ikke én eneste seddel.

Th. *Kommandørkaptajn A. C. Struckmann på dækket af P520 HUITFELDT, sommeren 1963.* (Marinens Bibliotek arkiv)

TRANEN under mere lykkelige omstændigheder ved indpassage til Holmen. (Orlogsmuseets arkiv)

”Admirals: The Naval Commanders who made Britain Great” af Andrew D. Lambert. Udgivet af Allen Faber and Faber, London 2008. 492 sider. Hardback: £12,00 fra Amazon.uk.co.

Denne bog er det bedste, mest originale og akut velskrevne, historiske arbejde, jeg har læst i det sidste par år. Hvis bogen så ikke ville sælge dårligere på det britiske marked, skulle titlen have heddet *'The Evolving Art of the Admiral'*. Bogen bygger oven på Lambert's *'Nelson: Britannia's God of War'* fra 2004. I denne nye bog fokuserer han på de personer, der under altid vanskelige og skiftende forhold skabte de dynamiske traditioner og den ramme, der kulminerede med Nelson's professionelle geni i årene før og ved Trafalgar. Derefter tegner forfatteren skitser af Royal Navy's afgørende personligheder frem til og med den sidste britiske admiral, der som operativ chef førte en flådestyrke fra sit flagskib.

Lambert er nu professor i marinehistorie ved King's College, London. Som den store britiske marinehistoriker, strategiske teoretiker og lærer, Julian S. Corbett, der leverede sin hovedindsats for nøjagtigt 100 år siden, er Lambert oprindeligt jurauddannet. Jeg ved fra samtaler med Andrew Lambert, at han på sin egen for beskedne måde er særdeles bevidst om arven fra Corbett.

Han mener, at denne medfører en forpligtelse til at kaste et skarpt, kritisk maritimt lys over de seneste 80 års militærhistorieskrivning. Bogen skal blandt andet læses for dens kritiske og nytolkende vinkel på stof, man troede, at man kendte. Den kan dog også blot nydes på grund af Lambert's evne til at fortælle en historie og gøre det på et skriftligt engelsk, man bare sidder tilbage og frydes over. Den kan læses af søofficerer, der vil forstå noget mere og dybere om deres profession, og af andre officerer, der søger viden om karakteren af sømagt.

Lambert's første portræt er af Charles, Lord Howard af Effingham, som ved at slå den Store Armada reddede sit land. Forfatteren beskriver de konstante og næsten uovervindelige problemer, som Lord Howard måtte løse for at kunne holde flåden sammen og føre den. Det lykkedes ham bl.a. på grund af sin stand, forbindelserne til monarken, Elizabeth I, og hans loyalitet over for flådens mandskab, der blev besvaret af dette.

Den næste skitse er af den succesrige, selvlærde general på republikkens side i den engelske borgerkrig, Robert Blake. Han blev givet kommandoen over en flådestyrke for at sikre dennes loyalitet overfor de nye politiske herrer. Han lærte sin nye profession som admiral på jobbet ved at lytte

til de sagkyndige omkring sig. På grund af sit talent blev flåden derefter Blake's skæbne, og han bidrog væsentligt til at skabe et professionelt motiveret søofficerskorps i den britiske flåde. Derefter genopbygger og nytegner Lambert billedet af Hertugen af York, den senere kong James II, som flådechef. Forfatteren beskriver, hvorledes den arrogante og stivnakkede James på grund af en alsidig interesse for alle dele af sin profession og på grund af sit naturlige talent blev en alsidig og særdeles dygtig admiral. Også han bidrog derfor afgørende til videreudviklingen og professionaliseringen af flåden. Billedet gør op med det billede, der senere af politiske årsager blev skabt af James, også som admiral, i den liberale historieskrivning.

George Anson beskrives som den mand, der på grund af held og råt talent kom til at lede Royal Navy's transformation til en verdensdækkende organisation, og som sådan forberedte det materielle og professionelle grundlag for indsatsen under revolutionskrigenes kvarte århundrede. Derefter følger Lambert først Samuel Hood's og derefter John Jervis' indsats i den britiske flådes krævende indsats for at holde de kontinentale flåder nede, så man både sikrede imperiet, hindrede en fransk invasion og muliggjorde den britiske indsats på kontinentet.

Herunder følger man udviklingen af Nelson's geni gennem praktisk tjeneste og medfølgende undervisning ved egne fejltagelser.

Man følger Storbritanniens anvendelse af verdensherredømmet på havet efter Napoleonskrigene i portrættet af William Parker. Herunder får man ikke mindst et indtryk af, hvor få styrker dette herredømme havde til rådighed, og hvilken kombination af selvstændighed, moralsk mod og dygtig diplomatisk indsats, der til stadighed blev krævet af den lokale flådechef.

Flåden under den langvarige transformation fra sejl, forladekanoner og egepanser til oceangående slagskibe i den sidste halvdel af 18-tallet tegnes i portrættet af Geoffrey Hornby. Derefter følger vi John Fisher's indsats i den dramatiske og totale tvangsreform af flåden i de tyve år op til maj 1915, hvor den gamle admiral må gå som flådechef anden gang. Det er for anmelderen et centralt kapitel, fordi det indeholder et tankevækkende opgør med vor normale opfattelse af mulighederne for at hindre 1. Verdenskrigs udbrud.

Bogen næstsidste skitse beskriver David Beatty. Den understreger både de svagheder hos denne repræsentant fra den britiske overklasse, der blev stærkt medvirkende til de chokerende tab i

slagkrydserstyrken den 31. maj 1916 under Slaget ved Jylland, og Beatty's succesrige indsats for at redde flåden fra helt ødelæggende nedskæringer i de første år efter Verdenskrigen. Til sidst portrætteres Andrew Cunninghams indsats i ledelsen af den stærkt svækkede britiske flåde under forskellige faser af 2. Verdenskrig.

Bogen har kun én 'svaghed'. Den kan ikke læses hurtigt, fordi man fanges totalt af historiefortælleren Lambert.

Michael H. Clemmesen,
Brigadegeneral,
Center for Militærhistorie,
Forsvarsakademiet.

Admiral Cunningham (th) ombord i den engelske krydser PHOEBE efter evakueringerne fra Kreta. Operationer der kostede Royal Navy meget dyrt.

Sophus Waldemar Rasmussen

Holmens matros og reserveløjtnant i Marinen samt meget andet

af *Anders Monrad Møller*

Som strandkontrollør og telegrafbestyrer i Udbyhøj skrev Sophus Waldemar Rasmussen fra 1896 og til sin død i 1905 nogle omfattende erindringer, som nylig er blevet udgivet i to bind på i alt 700 sider. Han fortæller her om sin slægt og forældrenes etablering i Ringkøbing, hvor han kom til verden i 1829.

Faderen var en falleret klæde- og silkekræmmer, som siden forsøgte sig som tournéskuespiller. Hans teaterselskab gjorde holdt i Ringkøbing, hvor han blev hængende som en art forlystelsesråd. En behjertet amtmand fik skaffet ham en nødtørføg levevej som told- og konsumtionsbejent, og derfor voksede hans børn op i Ringkøbing.

Sønnen Sophus var fra naturens hånd udstyret med en forbløffende god hukommelse, en højt udviklet iagttagelsesevne og forstod at udtrykke sig levende og muntert på et frisk og fortrinligt meget letlæseligt og forbløffende moderne dansk. Blandt andet lagde han i erindringerne ikke skjul på faderens noget sølle karriereforløb, og bevidstheden herom bevirkede helt tydeligt, at han var fast besluttet på, at det ikke skulle gå ham

selv ligeså. Så Sophus gik derfor meget målrettet gennem sin ret eventyrlige tilværelse. Og han havde da heldet med sig, i modsætning til sine søskende og mange andre i hans omgivelser..

I første omgang blev han som helt ung rigtig ”faglært” Holmens matros. Det skete, som det så hyppigt gjorde dengang ved protektion. Hans fader var frimurer, og det var kommandør S.L. Tuxen også – han var tillige ”Mester af Stolen” og derfor den mest indflydelsesrige i dette diskrete broderskab. Og det var heldigt, for som 15-årig var Sophus nemlig stukket af til København, hvor han i begyndelsen drev om og gik for lud og koldt vand, inden Tuxen sørgede for, at drengen kunne komme i beskæftigelse som løsarbejder på Holmen med udsigt til at få fast ansættelse som matrosælrling.

At en ung mand kom ind i denne ellers meget lukkede verden var den gang noget af et særsyn. På dette felt var Marinen nemlig nærmest selvforsynende. Lærlinge kom som oftest fra Nyboder og var således født ind i milieuet. Anderledes var det med Sophus, hvis maritime erfaringer ikke stammede fra Øresund, men fra det

noget mere voldsomme Vesterhav. Men det gør netop hans beretning om sine iagttagelser på Holmen så meget desto mere interessante. Han sugede til sig af de gamles beretninger, der gik tilbage til Napoleonskrigenes tid, han skildrede de meget traditionsprægede forhold på Holmen, det daglige arbejde og den mærkværdige proviantuddeling, der foregik i bygningen på Slotsholmen, hvor nu Folketinget og Rigsarkivet har til huse, og ikke mindst klarede Sophus med sin gode fysik let de krav, der stilledes, når der skulle flyttes rundt på tunge genstande og den slags. Hans beretning er faktisk enestående af sin art.

I 1845 blev han matroslærling, og boltrede sig på dæk og i rigning, ikke mindst da han allerede det første år kom på det første togt med briggen MAURITIUS til Færøerne og Island. Han udnyttede til fulde sin skarpe iagttagelsesevne og man får glimrende øjebliksbilleder af livet på disse så spændende nordatlantiske øer. En perle er beskrivelsen af ham og hans kammeraters ridetur med en meget ung og charmerende heks, en islandsk pige, som fik dem til at hjælpe sig med at hente tørv til hest. Men læs den selv.

Året efter gjaldt det en udkommando på skonnerten ELBEN, som år efter år bemandedes og blev lagt ud på Elbstrømmen, for at man kunne holde øje med, hvad der foregik her. Det var et driverliv, men med

meget underholdende afbrydelser. Et af de absolutte højdepunkter var, da den berømte svenske nattergal, sangerinden Jenny Lind, opholdt sig i Altona, og Sophus blev sendt i land for at overbringe hende en invitation. Der var et ophold, hvorunder hun ikke alene sang, men også serverede jordbær for den unge mand, som hun helt hurtigt havde fået lidt moderlige følelser overfor. Han faldt for hende med et brag. Skildringen af denne og andre begivenheder kan ikke sådan gengives på denne begrænsede plads. Men læs selv om disse lidt usædvanlige hændelser.

Det næste store højdepunkt i dette bind er hans tjeneste som halvbefaren matros ombord på briggen SGT. THOMAS, der lige efter krigsudbruddet blev sendt mod vest, og Sophus blev vidne til, at det første skud under treårskrigen blev affyret. Det foregik ved Sønderborg, og Sophus kan fortælle, dels, hvad kanonéren hed, dels, at det var et pletskud, som gjorde det af med en vognfuld af oprørernes udrustning.

Men det absolutte højdepunkt i bd. 1 er skildringen af den ulyksalige affære ved Eckernførde. Sophus Waldemar Rasmussen gjorde tjeneste på flådens nyeste og - sagde han selv - smukkeste fregat, GEFION, og han havde i begyndelsen opholdt sig på dækket, men blev på et kritisk tidspunkt beordret op i rigningen for at beslå sejlene. Som topgast havde

han et glimrende udsyn, mens kugler fra land fæg ham om ørerne. Galt gik det, og da han var i god behold nede på dækket igen, så han et stort lysglimt, da flådens nyeste linieskib, CHRISTIAN DEN OTTENDE, forsvandt fra fjordens overflade. Derefter fulgte naturligvis overgivelsen. Hans skildring rummer helt selvstændige iagttagelser og er af stor kildemæssig værdi.

Uhyre interessant er også den efterfølgende beretning om fangenskabet, marchen til Rendsborg og senere overførslen til Glückstadt. Det varede nu ikke så længe, før der blev iværksat en udveksling, men på grund af nogle falske rygter flygtede Sophus og nogle kammerater, da de opholdt sig i Broager Kirke, eller rettere, efter at de havde gemt sig i dennes særprægede dobbelttårn. Så fulgte flugten, indtil de i god behold nåede frem til de danske linier.

I krigens sidste år var Sophus ombord på en kanonbåd ved de sydlige Vesterhavsøer. Herom var meget at melde, men det allermest utrolige var, at han og en række andre midlertidigt blev tilknyttet premierløjtnant Hammers lille strejfkorps. Dét var grunden til, at han *udenfor* Frederiksstad kom til på allernærmeste hold at overvære selve stormangrebet, som nok lidt uventet for den danske overkommando blev slået tilbage. Og det undrer ikke spor, at vor Sophus bagefter kom til at trykke den berømte oberstløjtnant Hans Helgesen

i hånden, og berømtheden opfangede dét med den unge mands fortid på GEFION, så Sophus fik djærve ord med på vejen. Det glemte han aldrig.

Fredstiden var efter alt dette noget af et antiklimaks, og Sophus og flere af hans kammerater reagerede ved at tage deres afsked, for ellers forekom tilværelsen dem alt for udsigtsløs. Inden da var han dog i 1852-53 på et såre ulykkeligt togt til Vestindien med briggen MERCURIUS, hvorunder ikke færre end 39 mand af besætningen på omkring 100 døde af gul feber. Sophus blev også syg af en eller anden feber og sendtes i land, men klarede sig trods nogle frygtelige anfald og kom hjem til en sidste udkommando på dampskibet HOLGER DANSKE, som sejlede til St. Petersborg, hvor sære ting skete. Og så kom han derfra hjem til koleraåret, som han gik temmelig sorgløs igennem sammen med sin forlovede, Caroline. Han fik dog ved et banalt uheld en flækket næse og blev indlagt på Søkvæsthuset og opnåede i den anledning at overnatte i skuespillerinden Johanne Louises Heibergs soveværelse – dog ikke i hendes egen seng. Ægteparret Heiberg havde nemlig som så mange andre af stand ryddet deres lejlighed og søgt andre græsgange på denne tid, så denne del af bygningskomplekset blev midlertidigt inddraget til lazaret. Men hændelsen fik et morsomt lyrisk efterslet, fordi Sophus kom til at skrive et digt, som gjorde et forbløffende

indtryk på primadonnaen. Men derom kan man da i øvrigt læse i hendes erindringer – altså i den uforkortede udgave.

Men så kom Sophus ellers fri af marinen og tog på koffardi, først som matros, men snart med det rette eksamenspapir som styrmand. Det er en læseværdig historie for sig. Gift blev han også, og i 1858 havde han held til at komme ind ved krydstoldvæsenet, først som løst ansat betjent, men senere skam som fast krydstoldassistent, og dermed skulle fremtiden være lagt i faste rammer.

Men i 1861 bekendtgjorde Marineministeriet, at man ville uddanne et hold reserveløjtnanter for i påkommende tilfælde at kunne regne med at have nogle at trække på, fordi de fastansatte ikke nær var nok til at dække behovet for søofficerer, hvis og nok især når, der blev krig. Sophus meldte sig, selvom det ikke var noget, som hans overordnede var særligt glade ved. Men han klarede uddannelsen som forhenværende Holmens matros med glans. For Sophus vidste alt om kanoneksercits og den slags – i modsætning til de mange halvgamle koffardiskippere, som havde meldt sig. Herregud, Sophus var jo kun 32 år.

Og så skulle der bringes nogle kanonbåde til Vesterhavet, hvor de skulle ligge oplagt på Fanø i beredskab i påkommende tilfælde. Det blev en meget munter tur, hvorom Sophus

senere kunne berette i den vante medrivende stil.

Det sidste krigshistorisk helt centrale afsnit ses naturligvis i året 1864, da han naturligvis *måtte* melde sig, trods konens bekymringer, og hun var dog så patriotisk som nogen. Det varede ikke længe, før han i kraft af sin erfaring blev udtaget til at føre en kanonjolle ved Vesterhavssøerne, igen underlagt den berømmelige Hammer, nu orlogskaptajn. Igen er det ikke til at gengive alt, hvad der skete. Men vor Sophus spillede i alt fald en central rolle i et bombardement af nogle meget lidt søvante østrigere ved Føhr, en begivenhed, der er foreviget på et træsnit, hvor han ses kommanderende sin kanonjolle.

Nu gik det i længden ikke så godt for Hammers eskadre, som efter Dybbøl var fuldstændig isoleret fra Danmark, efterladt uden forsyninger eller efterretningen. Så det endte efter en del eventyrlige hændelser med en overgivelse. Sophus og andre blev som fanger ført så langt sydpå som til Schlesien, nærmere bestemt til fæstningsbyen Glatz, hvor den kommanderende general var en såre hyggelig gammel fyr, som når han kedede sig – og det gjorde han ofte – spændte sablen af og satte sig i græsset. Det var signalet til, at han f.eks. købte og uddelte kirsebær og iværksatte en ualmindelig afslappet samtale - på tysk, naturligvis - og heri deltog Sophus

med liv og sjæl, for han havde gode sprogkundskaber erhvervet helt tilbage under sin skolegang i Ringkøbing, og han kunne gøre sig gældende på linie med de af hans kolleger, der havde en væsentlig længere formel uddannelse bag sig. Og så havde han jo det dér vindende væsen.

Fangenskabets og opholdet på fæstningen Glatz varede kun en måned, hvorefter den rare gamle general nødtvungent måtte vende tilbage lediggang og kedsomhed. Sophus derimod returnerede til kone og børn og genoptog sin metier som krydstoldassistent. Siden gik han i land og blev strandkontrollør, hvad der nu heller ikke var kedeligt. Men midt i det hele blev han tildelt et ridderkors for sin deltagelse med kanonjollen BARSØ i træningen ved Føhr, den hændelse, som blev gengivet i datidens ”billedbladsudgivelse”. Og det var såre velfortjent, og det kors bar han med naturlig stolthed resten af sine dage.

Så døde han i 1905, da han endnu ikke havde fået skildret sine oplevelser i de sidste tredive år af sit begivenhedsrige liv. Ærgerligt. Men det er blevet til i alt 700 tryksider alt inklusive, kommentar og registre efter alle kunstens regler, hvad ellers? Og man må glæde sig over, hvad der foreligger. I dette tidsskrift er hovedvægten naturligvis lagt på dels den helt nye og hidtil ukendte beretning set fra riggen af GEFION af affæren ved Eckerførde, dels den ikke mindre

eventyrlige skildring af den glemte kanonbådskrig på Jyllands Vestkyst. Der er rart at tænke på, at sådanne erindringer stadig kan fremdrages af danske dragkister og kommodeskuffer. Men find dem nu ikke for hurtigt frem. Ellers kan vi udgivere slet ikke følge med.

*Sophus Waldemar Rasmussen: Livserindringer – til orlogs, på koffar-difart og i Toldvæsenets tjeneste ved Anders Monrad Møller I-II, Maritim Kontakt 30-31, Kbh. 2008. Nærmere oplysninger ses på www.maritimkontakt.dk og bøgerne *ekspederes fra Maritim Kontakt, Dyvekes Allé 6, 2300 Kbh. S.**

Overfaldet på Pearl Harbor og sænkningen af USS Arizona

**Foredrag med billeder og klip fra undervandsoptagelser ved
foredragsholder
Ledende historiker Daniel Martinez, USS Arizona Memorial,
Pearl Harbor, Honolulu.**

I USS Arizona Memorial i Pearl Harbor, mindes de over 1000 forsvundne fra besætningen på slagskibet USS Arizona, som stadig befinder sig i slagskibets indre. Det er det vigtigste mindesmærke over japanernes angreb på Pearl Harbor 7. december 1941.

Historikeren Daniel Martinez er ledende historiker ved USS Arizona Memorial, og samtidig vært og medarbejder på en række af Discoverys udsendelser om 2. Verdenskrig.

Cultours har på vore militærhistoriske rejser til Japan og Pearl Harbor haft fornøjelsen af at have Daniel Martinez som guide på byvandringen ”Honolulu 1941”. Cultours har nu inviteret Daniel Martinez til Danmark for at holde en række foredrag om overfaldet på Pearl Harbor, sænkningen af USS Arizona og de mange andre begivenheder, der fandt sted i forbindelse med overfaldet. Daniel Martinez fortæller også om baggrunden for overfaldet og de mange steder, hvor man i dag i Pearl Harbor, i Honolulu og rundt på øen kan se sporene fra krigen.

Daniel Martinez viser på storskærm både ældre billeder og optagelser og nyere klip fra undervandsoptagelser af vrage, samt billeder fra de historiske steder, som de ser ud i dag.

Foredraget foregår på letforståeligt engelsk, med samlende oversættelse.

Stedet er Vartov · Farvergade 27 · København (v. Københavns Rådhus)

Tirsdag d. 15. september 2009 kl. 19:00

Prisen for foredraget er kr. 100,-

Prisen for medlemmer af Mirinehistorisk selskab kr. 50,-

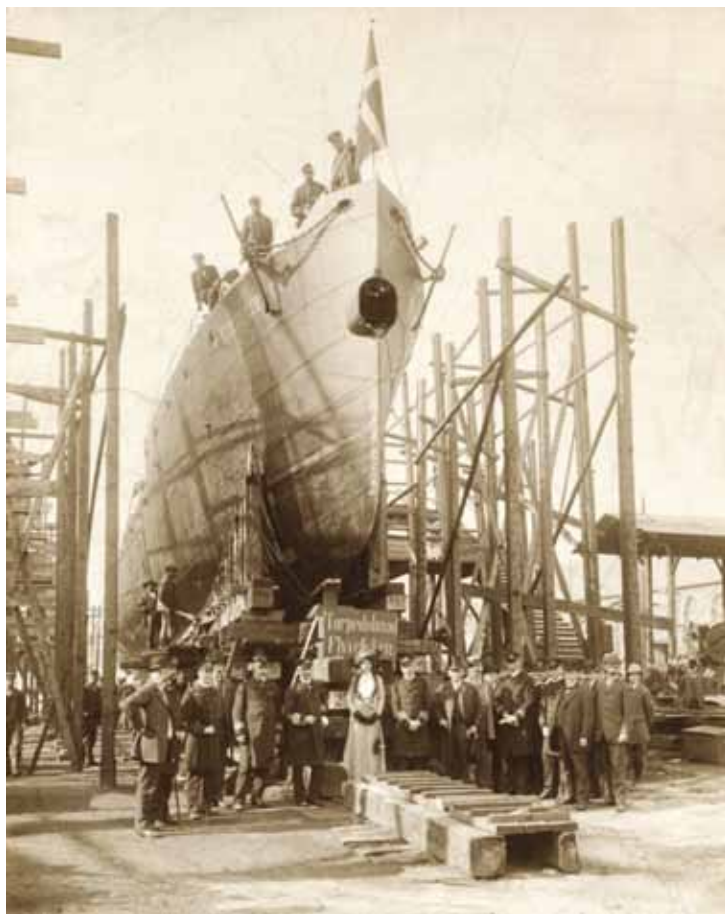
Tilmelding nødvendig hos Cultours på www.cultours.dk, rejser@cultours.dk eller 86 10 86 05

Marinens Biblioteks digitale arkiv runder skarpt hjørne

Den 6. juli 2009 rundede Marinens Biblioteks Digitale arkiv et skarpt hjørne, da man rundede billede nummer 25.000 i fotoarkivet. Arkivets unikke billeder dækker flådens historie fra de tidligste tegninger af bl.a. Holmen, frem til de første fotografier i 1830 og 1840'erne og frem til billeder

af flådens nyeste skibe og er åbent for alle interesserede på nedenstående adresse.

Internetadressen er fortsat www.mab.dk (eller direkte <http://foto.fak.dk/fotoweb>)

En af de mange perler i det digitale arkiv. Torpedobåden FLYVEFISKENS søsætning fra Burmeister & Wain i 1911.

(fortsat) ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG
Arrangementer efterår/vinter 2009 – 2010

fra 1690-1692 og hvad forberedelserne og byggeprocessen har givet af viden og indsigt om flådens skibe fra 1670'erne til begyndelsen af 1700-tallet v/ byggeholdet m.fl.

Onsdag den 3. februar 2010 kl. 19.30. ”Om flådens 500 års jubilæum”. Om baggrund, begivenheder, bogudgivelser, udstillinger og meget mere i 2010 v/ Poul Beck m.fl..

Onsdag den 3. marts 2010 kl. 19.30. ”Om modelbyggerkonkurrencer og modeludstillinger”. Hvorfor det og hvordan foregår det ?. Med eksempler fra inden- og udenlandske konkurrencer og udstillinger ser vi frem mod laugets modelbyggerkonkurrence og udstilling i 2011 ”MODELSKIB 2011” v/Poul Beck m.fl.

Onsdag den 7. april 2010 kl. 19.30. Generalforsamling og en lille efterfølgende ”Historisk beretning”.

Herudover kan der blive tale om yderligere arrangementer i foråret/sommeren 2010 i relation til flådens 500 års jubilæum.

Tirsdagsmøderne starter formelt den 1. September 2009 kl. 19.00 i laugets lokaler i Arresthuset, Nyholm. Tirsdagsmøderne vil fortsat sammen med de månedlige møder være stedet, hvor nye og gamle medlemmer under hyggelige og afslappede former altid er velkomne til ”modelsnak” og mulighed for at søge relevante ideer, råd og vejledning. På disse tirsdage kan man i øvrigt altid regne med, at der er medlemmer til stede i tidsrummet kl. 10 – 21 bl.a. i forbindelse med arbejdet på modellen af DANNEBROGE og andre projekter. I det nærliggende cafeteria er der for laugets medlemmer mulighed for morgenmad, frokost og aftensmad til rimelige priser. Nærmere orientering kan fås ved at kontakte laugets formand Poul Beck, tlf. 43 90 33 29.

Poul Beck.

**MEDDELELSER FRA
ORLOGSMUSEETS VENNER / MARINEHISTORISK SELSKAB
Arrangementer sæsonen 2009 – 2010**

Lørdag den 5. september 0845 - ca. 1630

Heldagstur til Koldkrigsmuseet Stevnsvort. Desværre er turen aflyst pga. manglende tilslutning.

Onsdag den 28. oktober 2009 kl. 1930

Foredrag: Udviklingen af tyske offensive planer mod Danmark fra 1898 til iværksættelsen 42 år senere
Brigadegeneral Michael H. Clemmesen

Onsdag den 25. november 2009 kl. 1930

Foredrag: Muskö-basen og svenske kystbefæstninger under Den kolde Krig
Maskinmester Tom Wismann

Onsdag den 27. januar 2010 kl. 1930

Foredrag: Panserskibe og artilleriskibe
Projektchef, direktør Lars Wismann

Onsdag den 24. februar 2010 kl. 1930

Foredrag: Ubådskrigsførelsen i Middelhavet under Den Anden Verdenskrig
Kommandør Poul Grooss

Onsdag den 7. april 2010 kl. 1930

Generalforsamling efterfulgt af forevisning af historiske film og billeder.

Alle foredrag og generalforsamlingen foregår på Orlogsmuseet
Efter onsdagsforedragene og generalforsamlingen er der mulighed for at få 2 stk.
Smørrebrød med øl og kaffe for i alt 80 kr.

Tilmeldinger til foredragsaftener og generalforsamling til Trine@Kjems.com
Eller telefon 3315-1410. Det skal præciseres, at tilmelding til spisning skal ske
senest mandagen før det pågældende foredrag/generalforsamlingen.